slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

...Pa se bom ustavil, besede prijateljev bodo zgubile smisel in zvok, hrup tujega velemesta se bo umaknil v podzavest, nagnil bom glavo na desno in se nekam zagledal. Kdo me kliče? se bom zdrznil. Kdo — iz takih daljav časa in prostora? Ali bije stenska ura domače hiše? Ali pritrkava pri podružnici? Ali pošumeva dobrotna češnja — še neusahla, neposekana? Kdo me kliče? Mrtvi z onstran? Tisoči ali en sam?

Mrtvi z onstran... ljubi znanci davnih let: kaj jih nisem pustil daleč za sabo, kaj niso skopneli kot sneg v marčnem soncu, kaj se niso razkadili v meglice in izginili v lahnem pišu vetra? Zdi se mi, da sem jih pustil v minulosti: ali oni so me le v skrivnostnem ovinku prehiteli in jaz vedno bolj spešim korak, da jih dohitim — počivajoče vekomaj...

VINKO BELIČIČ

LETNIK XXXII. — VOLUME XXXII. JULIJ-AVGUST 1981 PUBLISHED MONTHLY BY: SLOVENIAN NATIONAL FEDERATION OF CANADA, 646 EUCLID AVE., TORONTO, ONT., KANADA, M6G 2T5 ŠTEV. 7. & 8. — No. 7 & 8

Cerkev za Železno zaveso

Nedeljo 28. junija je torontska nadškofija oklicala kot "Nedeljo molčeče Cerkve za Železno zaveso".

Ob tej priliki je kanadski katoliški tednik "The Catholic Register" posvetil celo številko položaju Cerkve v deželah za Železno zaveso: Poljski, Ukrajini, Češki, Slovaški, Madžarski in baltijskim državam. V torontski katedrali je to nedeljo na komemoraciji 40 letnice deportacije baltskih narodov v Sibirijo podal točno poročilo o položaju krščanske Cerkve v Litvaniji, Latviji in Estoniji pater Kazimir Pugevičius, direktor litvanskega Informativnega Centra v New Yorku. Podobna poročila o preganjanju Cerkve so objavili v časopisu tudi ukrajinski, češki, slovaški, in madžarski dopisniki. Prav tako prinaša časopis poročilo iz Beograda, kjer Borba obtožuje Cerkev in škofe da ti netijo opozicijo komunističnemu sistemu, ki že meji na napade na državno ustavo, češ, da so škofje izjavili, da so pripravljeni sodelovati z državnimi organi na osnovi enakopravnosti. Separacija Cerkve in države pa da take odnose izključuje, češ, da so protiustavni. V isti številki objavlja daljši članek pod naslovom: "Spomnimo se molčeče Cerkve" pomožni škof torontske nadškofije prevz. dr. Alojzij Ambrožič, ki ga radi pomembnosti za Slovence na drugem mestu v celoti objavljamo.

Iz vseh teh poročil sledi, da je najnovejša taktika komunistov v odnosu do vernikov v vseh deželah za Železno zaveso precej enaka: (Železno zaveso je definiral Winston Churchill kot zaveso, ki zapira narodom iz Vzhodne Evrope, od Stettina do Trsta, pogled proti Zapadu)

1. Uradno zagovarjanje in poučevanje ateizma.
2. Priviligiran položaj članov komunistične Partije, katerim je praktično versko življenje prepovedano.
3. Poizkus ideološkega razdora med duhovščino z ustanavljanjem in podpiranjem organizacij kot n.pr. Pacem Terris na Češko-Slovaškem in podobnih organizacij v drugih deželah, z namenom, da bi te rahljale Cerkev s tem, da bi podpirale komunistično ideologijo, vključno ateistično vzgojo, kar je proti vsem načelom uradnega nauka Cerkve.
4. Načrtne težave državnega aparata, ki preprečujejo Cerkvi dostop do modernih informativnih sredstev, kot so radio, televizija.

Posledica te taktike je, da število vernikov v teh deželah z izjemo Poljske iz dneva v dan pada. Tisti, ki pa ostanejo zvesti so pa toliko bolj odločeni ohraniti krščansko tradicijo, pa naj to pomeni še tako diskriminacijo ali preganjanje.

Spomnimo se Molčeče Cerkve

Škof Alojzij M. Ambrožič, torontski pomožni škof

Eno izmed presenečenj Molčeče Cerkve za Železno zaveso je število fara, ki zbirajo denar za cerkvene zvonove. Ker sem se privadil deželi, kjer se zvonovi redkokdaj slisijo, sem si mislil, da bi se denar za zvonove lahko uporabil za kaj bolj potrebnega. Ko sem to omenil nekemu duhovniku v Sloveniji v poletju 1960 leta, me je ta zaskrbljeno vprašal: "Upam, da tega niste pripovedovali ljudem!" "Ne, pa vseeno ne vidim v tem smisla." Nato mi je razložil, da je novi režim po "osvoboditvi" leta 1945 napravil kar je mogel, da bi zadušil glasove cerkvenih zvonov, toda ljudje so trmasto nadaljevali z zvonenjem: "Zvonovi so izpovedovali njihovo vero."

V letu 1945 in v letih, ki so sledila je molk bil vsiljen na vsa področja vere v deželah, ki so jih dobili komunisti pod svojo oblast: ni bilo na razpolago časopisa za katoliške novinarje in pogosto revije, knjige in radio tem niso bili dostopni. Katoliške organizacije vseh vrst so bile razpuščene, karitativne organizacije so postale državni monopol; katoliške šole, sirotišnice in bolnice so bile podržavljene. Celo v notranjosti cerkvenih sten se je vohunilo med duhovniki, njihove najbolj nedolžne pripombe so bile namerno potvorjene. Brezštevilni tisoči, celo milijoni vernikov, moških in žensk so bili poslani v ječe, koncentracijska taborišča in ubiti. Večina duhovnikov je morala prebiti dolga leta v ječah na podlagi različnih izmišljotin. Mnogo jih je tam umrlo. Mnogo škofov je bilo aretiranih, deportiranih ali se jim je na kak drug način preprečilo izvrševati njihovo delo. Prav v zadnjem času je začel med albanskimi katoličani nov val aretacij, ker si še vedno upajo moliti in krščevati svoje otroke. Tisti, ki na svojih domovih molijo ali jih oblasti zasačijo z rožnimi venci ali ki odklonijo zažgati versko literaturo in svete podobe, so strogo kaznovani.

Režimi za Železno zaveso so storili vse in še storijo vse, kar je v njihovi moči, da bi prisilili Cerkev k popolnemu molku. Prav radi tega vzroka govorimo o tej Cerkvi kot Molčeči Cerkvi. Zasluga, da ni hotela umreti in da je ostala molčeča gre Božji Milosti, ki je dala tako elastično moč. Cena za to zvestobo Bogu je bila in je še ogromna.

V zadnjih letih je bila ta molčečnost prekinjena bolj pogosto kot v preteklosti; tekoči dogodki na Poljskem o tem glasno govorijo. Kljub temu, se je pa v gotovem oziru še poglobila v glavnem zato ker so naša na tej strani Železne zavese postala gluha. Postala so gluha, ker mi sami nismo imeli sposobnosti ali volje, da bi čut za ogorčenje vzdrževali živ. Drugi zopet ne vidijo, da je osnova komunističnega nauka ateizem. Ko si predstavljajo, da bi se dalo Partijo prepričati naj loči svoje socialne cilje od ateizma, poskušajo obtoževati Cerkev, da ta noče sodelovati z njimi pri graditvi "novega socialnega reda". Drugi zopet, neinformirani o preteklosti, pogoltnejo črno-belo verzijo Marksove zgodovine, v kateri je Cerkev vedno označena kot zatiralka. Še drugi, ki so si svesti in ki so upravičeno ogorčeni radi krivic, ki jih povzročajo ljudem nekatere "multinationals" in različni nasilni režimi, zapadejo skušnjavi, da gledajo v ekstrenem Marksizmu zaveznika v njihovi borbi za socialno pravičnost. Dostikrat čutijo, da "slabše ne more biti!" Ampak to so tudi Nemci trdili leta 1933 in 34, ko so volili za Hitlerja. Jasno je, da caristična tiranija in kar je poznano pod imenom "Yankee Imperializem" ne moreta soliti pameti Stalinu ali Pol Potu.

Torontska nadškofija se je odločila spomniti se Molčeče Cerkve v nedeljo, 28. junija, ker evangelij za to nedeljo govori o tistih, ki trpijo radi vere v Jezusa Kristusa.

Zakaj nas je treba opozarjati na Molčečo Cerkev? Zato, da bi občutili vsaj nekaj bolesti in trpljenja, ki ga doživljajo naši bratje in sestre in zato da se zavedamo institucionalnega poniževanja in diskriminacije, ki ga oni doživljajo samo zato ker imajo pogum verovati v Boga in pogum učiti svoje otroke vero v Boga. Zato, da se spomnimo na našo dolžnost moliti zanje in za njihove zatiralce. So še drugi razlogi. Ker se komunisti podzavestno zavedajo, da sta njihov sistem in ideologija piškav oreh, ker je bistvo njihove socialne pravičnosti že zdavnaj propadlo, hrepenijo po tem, da bi njihov sistem sprejel in potrdil zunanji svet. Zato so mnogo bolj podvrženi našemu javnemu mnenju, kot si to upajo priznati.

Večja čuječnost z naše strani o tem, kaj se dogaja za Železno zaveso nam bo omogočila večjo možnost pomagati našim sokatoličanom in so-kristjanom. Opominjamo lahko naše državnike in gospodarstvenike, da v svojem zasledovanju gospodarskih ciljev ne smejo prezreti teptanja človeških pravic. Skušamo lahko prikazati drugo plat zvona, ko akademiki ali novinarji ali drugi, ki se ženejo za socialno pravico, postajajo preveč lahkoverni. To je tudi prilika za finančno pomoč, za pisanje pisem v prid tistih vernikov, ki so v ječah in drugih oporečnikov in za mnogo drugih možnosti, ki jih bomo lahko videli, če bomo imeli odprte oči. (PREVOD IZ -1981 "CATHOLIC REGISTER")

„Mladi mi" ansambel 8A razreda Slovenske gimnazije c Celovcu, Koroška/Avstrija: Od leve na desno: Maks Zdovc, Maria Kežar, Stanko Polzer, Marica Kušej, Lucija Kristof, Andrej Lampichler, Sonja Kuchling in Maria Kuchling.

Novice iz Slovenije

Po Rodni Grudi, glasilu Slovenske Izseljenske Matice, povzemamo odločbo razloženo v majski številki tega leta, ki pravi da bodo pri tej ustanovi začeli podeljevati častne diplome, imenovanja ter odlikovanja izseljencem, ki so še posebej zaslužni za povezavo med izseljenstvom in domovino (piši: režimom, - op. urednika). Nagrajeni bodo vsi izseljenci, ki se aktivno udeležujejo dela in povezave na področjih kulture, športa, dopolnilnega šolstva, proslave dedka mraza in 29. novembra. Posebni povdarek in nagrada bo dana izseljencem, ki skrbe za proslavo največjega „piknika" za izseljence, ki ga prirejajo na dan borca 4. julija v Škofji Loki. Zanimivo je poročilo, ki ga tudi prinaša Rodna Gruda, da bodo čimpreje skušali organizirati izseljenski piknik tudi v Kočevju. Pri vsej dobri volji se človek ne more otresti vtisa, da gre tu za tradicijo, ki je med revolucijo prišla v Slovenijo iz daljne Azije, da se na grobu nasprotnikov pleše, pije in zabava.

POROČEVALEC

Ontario

The Premier
of Ontario

Parliament Buildings
Queen's Park
Toronto Ontario

25 julija 1981

Dragi Slovenci in Slovenke:-

Vesel sem da lahko ob tej pomembni priložnosti izročim vsem članom Vaše Slovenske skupnosti najtoplejše pozdrave in želje Vaših Ontarijskih prijatelev.

Več kakor dve desetletji ste na Slovenskem Dnevu srečno proslavjali Vašo zgodovinsko in kulturno dediščino, velike lepote in vitalnosti, in kot tak doprinašali trajen in bogati vpliv na Kanadsko življenje in družbo.

Danes, ko se spominjamo Slovenske matere, dajete resnično potrebno čast vsem ženam ki so z ljubeznijo, modrostjo, vero in žrtvami vzgojile v svojih otrocih globoki ponos in spoštovanje do svojih prednikov, in obenem odločnost da ohranijo to svojo dediščino.

Dajem priznanje dalekovidnosti in vizije vseh ki so ustanovili Slovenski Dan kod vsakoletno tradicijo, in upam da bo isti še nadalje vzdrževal in vzpodbujal obdržanje vseh znacilnosti in slavjenja Vašega kulturnega bogostva za bodočnost.

Sprejmite vsi moje prisrčne želje za lepo proslavo tega pomembnega 1981 Slovenskega Dneva v Kanadi!

Vaš,
William G. Davis,
Ministerski Predsednik
Ontaria.

• **Dr. Howart Hiatt, dekan harvardske šole za javno zdravstvo,** je opisal posledice 20 megatonske bombe, ki je eksplodirala nad Bostonom: vse v krogu 45 milj bi bilo popolnoma uničeno; ogenj bi uničil vse v razdalji 10 milj od središča. Od 3 milijonov prebivalcev bi jih bilo 2.2. milijona takoj ubitih. Skoraj vsak, kdor bi preživel, bi bil okvarjen, ožgan ali bi utrpel šok. Od 6.000 zdravnikov bi jih bilo kvečjemu 900, ki bi mogli nuditi kako pomoč. Tisti, ki bi preživeli, bi razvili sčasoma nove in neozdravljive bolezni - zastrupljenje zaradi izžarevanja in reakcije zaradi uživanja okvarjene hrane in vode.

8.A. iz Zvezne Gimnazije za Slovence v Celovcu pozdravlja Torontske Slovence

Dragi slovenski prijatelji v Torontu!

Najprej bi Vas rad vse, v imenu nas maturantov Slovenske gimnazije v Celovcu, prav prisrčno pozdravil. Veseli smo, da ste kljub slabemu vremenu v tako velikem številu prišli na naš koncert.

Da danes sploh lahko nastopamo se moramo zahvaliti Vam vsem, ki ste nam priskrbeli dvorano, Vam, ki ste nas tako prisrčno sprejeli in ki tako skrbno za nas skrbite. Ne morem se nobenemu po imenu zahvaliti, ker res ne vem, kdo nam je bolj kdo pa manj pomagal. Vem pa, da ste nas vsi, vsak po svojih močeh podprli in to je bistveno! Zato izrečamo tudi Vam vsem v imenu nas slovenskih maturantov najlepšo zahvalo!

Kot vidite je danes med nami naš razredni ansambel "Mladi mi", ki ga vodi moj sošolec Stanko Polzer. Ta ansambel si je v teku svojega obstoja osvojil že vrsto pokalov in priznanj. Tako so med drugim nastopili že na tradicionalnem glasbenem tekmovanju v Števerjanu na Primorskem, katerega se udeležujejo najbolj kvalitetne slovenske glasbene skupine iz najrazličnejših dežel sveta. Tam so dobili nagrado za najboljši slovenski zamejski ansambel.

Kaj Vam bodo danes nudili? Zapeli in zaigrali Vam bodo pretežno slovenske koroške narodne pesmi. Slišali pa boste tudi kompozicije s katerimi so postali znani pri nas doma in v inozemstvu.

Sedaj bi Vam pa še rad podal nekaj informacij o naši gimnaziji in še posebej o našem razredu. Zvezna slovenska gimnazija v Celovcu je bila ustanovljena 1958 leta, ko je začela poslovati s kakimi 100 dijaki. Danes, hvala Bogu, šteje gimnazija nad 20 razredov s 37 člani profesorskega zbora in z nad 530 dijaki. Da boste dobili bolj pravilno sliko o naši skupini, se mi zdi omembe vredno, da smo vsi, ki smo danes tukaj med Vami iz enega razreda — 8A. Osem let smo skupaj hodili v isti razred in tako je razumljivo, da se je med nami s časom razvila vrsta aktivnosti, med katerimi je že prej omenjen ansambel "Mladi mi" in pa glasilo SRP (Svoboda, Resnica, Pravica), ki so ga člani našega razreda začeli izdajati v drugi polovici 7. razreda. Ob tej priliki bi se rad zahvalil uredništvu Slovenske države za pozitivno kritiko o tem našem glasilu. (Glej SD oktober 1980 in Marc 1981 op. ured.)

Maturanti slovenske gimnazije iz Celovca, „ambasadorji dobre volje", so si pri Niagarskih slapovih v družbi torontskih spremljevalcev ogledali znani „Marineland" kot gosti slovenskega lastnika.

Nimam namena na široko razlagati našega stališča do Vas Slovencev v Kanadi. Vsi, ki ste brali naše glasilo SRP veste za naše mnenje. Povdariti hočem le, da mi, ki smo danes tukaj med Vami znamo ceniti vse bisere, ki ste jih Slovenci tu v zdomstvu, bodisi tukaj v Kanadi in ZD, ali v Argentini ali v Avstraliji, prispevali našemu narodu!

Zaključil bi z mislijo, da naš **narod lahko družita le vera in ljubezen do slovenstva,** ne pa kaka ideologija, kot so to nekateri že dosedaj hoteli in še danes poskušajo trditi.

Peter Kassl

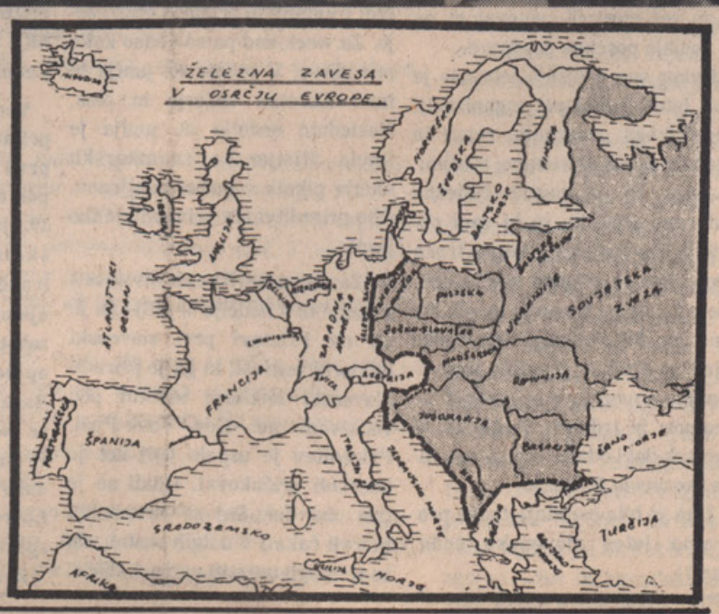

"Pero in čas II" - druga izdaja

Prva izdaja nove knjige Mirka Javornik "Pero in Čas II" je bila že konec lanskega leta razprodana. Deležna je bila velikega uspeha pri bravcih ter pri slovenski in drugi kritiki. Zaradi tega se je pisec odločil za ponatis, spet v lastni založbi. Nova izdaja se od prve razlikuje le po tem, da so v njej popravljene preštevilne napake, ki so kazile prvo. Krivo je bilo, da je knjiga morala biti tiskana v tujem, italijanskem podjetju. Prvi izvodi ponatisa so zdaj na razpolago v Slovenski pisarni, 618 Manning St., Toronto. V začetku avgusta najpozneje bodo na prodaj tudi v hranilnici J.E. Kreka, 646 Euclid Ave, Toronto. Na obeh krajih bodo tudi sprejemali naročila in plačilo. Cena za izvod je 20 kanadskih ali 17 US dolarjev. Knjiga šteje 530 strani. Ker je naklada omejena in novega natiska ne bo, velja z naročilom pohiteti.

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates
$10.00 per year
85¢ single issue.
Advertising 1 column x 1" $4.20

Published monthly by Slovenian National Federation of Canada
646 Euclid Ave., Toronto

SLOVENSKA DRŽAVA izhaja prvega v mesecu

Letna naročnina znaša: Za ZDA in Kanado $10.-, za Argentino 625.- pesov, za Brasilijo 150.- kruzeirov, za Anglijo 50.- šilingov, za Avstrijo 133 šilingov, za Avstralijo 6.25 avstr. f, za Italijo in Trst 2000.- lir, za Francijo 1500.- frankov.
Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi se aviorjeva naziranja morala skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja.
Cena za letalsko pošto po predhodnem dogovoru.

MED SLOVENCI

TORONTO

● **Katoliški dan s pestrim programom** je 5. julija, čeprav z velikim dežjem zjutraj, popoldne v Baragovem domu na cerkvenem letovišču v Boltonu nepričakovano dobro uspel. Mnogo je k dnevu doprinesel tudi obisk koroških študentov, ki so po običajnem sporedu priredili še svoj 1½ urni koncert slovenskih koroških narodnih in umetnih pesmi.

● **Naslednji maturanti razreda** 8A. so bili člani ture po Kanadi in Združenih Držav Amerike: (številka v oklepaju pomeni starost posameznih dijakov - *) zvezdica za imenom pa članstvo vansamblu: Mladi mi — Urednik)

1) CHRISTIANE KOFLER (18), Št. Jakob v Rožu,
2) MARIA KEŽAR *)(18), Horce/Št. Primož v Podjuni,
3) LUCIJA KRISTOF *)(19), Št.Jakob v Rožu,
4) SONJA KUCHLING *)(18), Želinje v Podjuni,
5) MARIA KUCHLING *)(21). Želinje v Podjuni,
6) MARJANA POLZER *)(16), Št.Primož v Podjuni,
7) MARGRET MICKL (18), Radiše - okolica Celovca,
8) FRANC HRIBERNIK (18), Žihpolje v Rožu,
9) ANDREJ LAMPICHLER*)(18), Radiše - okolica Celovca,
10) FRANC WALTER (18), Radiše - okolica Celovca,
11) JANKO KRIŠTOF (19), Pliberk v Podjuni,
12) TONI REICHMANN (18), Želuče v Rožu,
13) PETER KASSL (18), Škocian v Podjuni,
14) STANKO POLZER *)(18), Št. Primož v Podjuni in
15) HANZE TOMAŽIČ (21), Št. Vid v Podjuni,
- uspešno in čvrsto pa jih je vodil č.g. Jože Sraka - salezijanec.

● **Med nami je bilo in je še** mnogo obiskovalcev iz stare domovine! Pozdravljeni rojaki, ki ste dobre volje!

● **V Torontu je v nedeljo 26.** junija pripravil Slovensko-Kanadski svet 22. slovenski dan na cerkvenem letovišču v Boltonu (cesti 9. in 25.), katerega se je, kot vsako leto, tudi letos udeležilo mnogo ljudi iz Ontarijske province. Prireditev samo je obiskal prevzvišeni g. dr. Lojze Ambrožič, torontski pomožni škof, ontarisjkega ministerskega predsednika g. W. Davisa je s slovenskim in angleškim nagovorom zastopal član ontarijske poslanske zbornice g. Yuri Shimko z gospo in hčerkama, federalni minister za mnogokulturnost g. Jim Fleming je udeležence pozdravil s telegramom, župan mesta Toronta in več mestnih svetovalcev pa je poslalo posebne pozdrave.

Kakor vsa prejšnja leta nas je tudi letos vodila pri organizaciji nedeljskega programa, misel in skrb za usodo slovenstva v tujini. Čutimo da je narod čudežna duhovna enota in to bi radi obdržali. Povezuje nas skupna trpka preteklost in skupno svetlo upanje. Tukaj v Torontu in okolici smo mi del raztepene slovenske narodne družine. Družino tradicijonalno povezuje mati, ona jî da enotnost in trdnost. Stabilnost ki jo otrok dobi od matere ga spremlje skozi celo življenje.

Zato je bila osrednja točka programa letos slovenska žena, -mati!

Glavna govornica je bila ga. Helena Golob iz Ottawe, mati petih odraslih otrok, ki je za svoja izvajanja dobila odličen aplavz.

Na akademiji sami so nastopil tudi: gdč. Erika Jajnovič iz Orillije s harmoniko, folklorni skupini „Planika" iz New Toronta (pod vodstvom gdč. Nevenke Stajan) ter „Nagelj" (pod vodstvom g. Cirila Soršaka), gospa Nežka Škulj je podala „Makabejko", „Fantje na vasi" so občuteno zapeli več slovenskih pesmi, g. Vili Čekuta od Slovenskega gledališča pa je recitiral dve, najprej „Mačeha in mamica", ter Ivan Cankarjevo: „Moja mati". Končno so še nastopili naši telovadci pod vodstvom g. inž. Franka Grmeka. Akademijo sta zaključili kanadska in slovenska himna.

Po končani akademiji na prostem pa je v baragovem domu skrbel za vesele tuje in domače orkester „Karavan", ki ga vodi g. Pahulje.

Vsem, ki so iskali okrepčila je bilo odlično postreženo. M.A. na akademiji je bil g. Peter Pavlin. Levji delež organizacije je nosil spet g. O. Mauser, ter se mu za vse delo vsi pripravljalci in udeleženci na tem mestu zahvaljujemo, njemu in njegovom pomagačem.

● **Govor ge. Helene Golobove** na slovenskem dnevu 26. avgusta je v celoti prinesla „Božja beseda" verski mesečnik v Torontu, ki ga toplo priporočamo.

Cleveland

● **Koncert Korotana 16. maja** v Slovenskem domu na St. Clairju je nekako zaključil sezono prireditev v dvoranah. Korotanci so s tem svojim koncertom proslavili 30 letnico obstoja. Da je bila prireditev bolj slovesna, so povabili na nastop cerkveni zbor Marije Brezmadežne iz Toronta, ki ga vodi prof. g. Jože Osana. Na koncert je prišel tudi prvi pevovodja Korotana g. Metod Milač. Koncert je zelo lepo uspel. Naslednji dan pa so Torontčani priredili samostojen koncert pri Mariji Vnebovzeti v Collingwoodu. Tudi ta koncert je privabil veliko ljudi in vse v polni meri zadovoljil.

● **V nedeljo 24. maja je društvo** SPB Cleveland imelo pri Lurški kapeli na Chardon Rd. spominsko sv. mašo za vse žrtve med vojno in po njej.

● **Društvo protikomunističnih** borcev Tabor pa je imelo svoje spominske svečanosti na Pristavi 13. in 14. junija. Udeležencev je bilo zelo veliko, četudi je vreme malo nagajalo v soboto.

● **Življenje na Pristavi je zelo** pestro. Vsak dan je odprt bazen in tudi v kuhinji in pri baru postrežejo. Za week-end pa so vedno kake prireditve. V soboto 20. junija je imel Korotan večerjo in ples. Naslednjo nedeljo 28. junija je imela Misijonska znamkarska akcija piknik v korist misijonov. Obe prireditvi sta privabili veliko ljudi.

● **Za dan ameriške neodvisnosti** 4. julija in v nedeljo 5. julija pa je bil na Pristavi prvi slovenski folklorni festival, ki ga je priredil Slovenski folklorni inštitut pod vodstvom ge. Ede Vovk-Pušl. Prireditev je uspela bolj kot je kdorkoli pričakoval. Ljudi se je trlo oba dni. Saj so avtomobili morali čakati v dolgih vrstah, da so se mogli uvrstiti na parkališče.

Vse je bilo lepo oraganizirano. Plesalci, pevci in orkestri so nastopali oba dneva od 2. ure popoldan pa tja do noči neprenehoma. V soboto je dež malo motil, a ljudi ni pregnal. V nedeljo pa je bil lep in topel dan. Prireditev je bila posvečena senatorju Franku Lovšetu, ki je tudi imel primeren nagovor. Skupina, ki so nastopale so prihitele iz Chicaga, Hamiltona, Toronta, Windsorja, Londona, Ont., Barbertona, Geneve in seveda iz Clevelanda. Čestitke prireditelјem. Upamo, da nas bodo kmalu zopet presenetili s kako lepo prireditvijo.

Chicago, Ill.

● **V soboto 9. maja smo imeli** čast pozdraviti v naši sredini pri sv. Stefanu misijonarja lazarista p. Rado Lenčka iz Argentine. Po večerni maši nam je v cerkveni dvorani predvajal zvočne filme v katerih je bilo prikazano delovanje slovenskih misijonarjev in misijonark v raznih delih sveta. Patru Lenčku smo prav hvaležni za njegov obisk med nami.

● **Baragova podružnica** v Chicago je imela v soboto 16. maja v cerkveni dvorani sestanek na katerem so naredili načrte za romanje Slovencev iz Chicaga in okolice za Baragov dan ki bo letos septembra v Marquettu Mich. Kot že več let bodo tudi letos najeli avtobuse ki bodo odpeljali od sv. Štefana v Chicago 5. septembra tako, da se bodo romarji lahko na večer tega dneva udeležili v Marquettu slovesne slovenske maše ki jo bo daroval ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar. Za petje pri tej maši bosta skrbela cerkveni pevski zbor od sv. Štefana in pevski zbor iz Jolieta pod vodstvom p. Vendelina Špendov. Podrobnosti tega romanja bodo objavljene pozneje.

Ludvik Jelenc

● **KONFERENCA KRŠČANSKIH ŽENA SLOVENSKE ŽENSKE ZVEZE 18. in 19. julija 1981 v Lemontu Illinois.**

Vse članice, njihove družine in prijatelji so vljudno vabljeni na prvo konferenco krščanskih žena pod okriljem SŽZ v dnevih 18. in 19. julija na prijaznem lemontskem hribčku. Slovenski frančiškani nas bodo pozdravili v njihovem domu duhovnih vaj. V soboto se bo pričela registracija opoldne, nakar bo kosilo v Baragovem domu. Prvi sestanek se bo vršil ob 2 uri popoldne. Premišljevanje bo vodil zvezin duhovni svetovalec p. Atanazij Lovrenčič. Nato bo prilika za spoved in odih z večerjo ob šestih.

Zvečer bo sv. maša v prelepi slovenski liturgiji pri Marijini votlini s svečkami. Krajevne zvezine članice bodo okrasile oltar lurške Marije s svežimi cvetlicami. Po maši bomo prepevali marijanske pesmi,z molitvijo rožnega venca v procesiji obšli ljubko Blejsko jezerce in nato prisostvovali zaključnim litanijam v votlini. V nedeljo bo čas počitka in premišljevanja in sv. maša pri Lurški votlini. Prevzvišeni g. dr. Alojzij Ambrožič iz Kanade bo maševal in pridigal. Kdor ga je slišal,ve, da je torontski pomožni škof odličen govornik, ki vname poslušalce. Škof bo ostal z nami popoldne za drugo konferenco in premišljevanje v Baragovem domu. Med obema konferencama bo prilika za vprašanja in razgovor.

Ilinojske članice pomagajo na razne načine pri pripravah za kar najbolj uspešno konferenco. To bo prvič, da se bodo članice SŽZ in prijatelji v krasnem okolju ameriških Brezij v Lemontu poglobile v premišljevanju in vpraševanju našega življenja in izpolnjevanja v krščanskih načelih.

Poseben avtobus članic in prijateljev Zveze je že napovedan iz minesotskega Železnega okrožja in iz daljne Kalifornije. Prvih 120 oseb ki bodo poslale rezervacije bodo imele priliko dobiti stanovanje v Baragovem domu duhovnih vaj, prav po nizki ceni. Tiste ki želijo prenočiti v motelu, sta dva v bližini. Bo tudi preskrbljeno za hrano in za obložene kruhke na pikniških prostorih.

Na veselo svidenje Vam kliče pripravljavni odbor

Ludvik Jelenc

Dramatična predstavitev

Večkrat se zdi, da ljudje z duševnimi in telesnimi hibami ne morejo sodelovati v današnji zapleteni družbi.

Kot simbolično gesto v tem Mednarodnem letu, smo storili nekaj čisto posebnega: napravili smo televizijsko reklamo predstavitev v svrho pravilne predočitve.

Predstavljaj si naslednje: od 68 ljudi, ki so bili zavzetni s to izvedbo, je bilo 42 takih z duševno ali telesno hibo: med njimi, ravnatelj izvedbe, upravljalec produkcijskega stroja, načrtovalec prizorišča in mizarji, električar in umetnik za maskiranje, zvočni operator, napovedovalec, mnogi godbeniki in tudi komponist, ki je bil gluh, - a je bolje poznan ko Beethoven.

Če ste videli to televizijsko reklamo, ste lahko videli, kaj se zgodi, če delamo skupno. Če še iste niste videli, bo to za vas dramatična predstavitev ene same stvari: poškodovani ljudje bi morali biti poučeni o tem, kaj zmorejo, namesto da se jim pravi, česa ne morejo narediti. Naš rek, ki ga je ustvaril mož s poškodbo, združuje vse in pove vse z besedami: „label us able" („označite nas zmožne").

Ontario
Margaret Birch
Provincial Secretary for Social Development
William Davis
Premier

International Year of Disabled Persons 1981

Smrt zavedne slovenske matere v domovini

V ponedeljek 27. aprila je v Spodnji Dobravi pri Otočah umrla Ivana Špendov mati našega župnika pri sv. Štefanu v Chicago p.dr. Vendelina Špendov.

Pokojna je bila rojena 22. decembra v Borovnici na Notranskem iz znane Kosove družine. Leta 1920 se je poročila z Antonom Špendov, po domače Bendlom na Sp. Dobravi. V zakonu se jima je rodilo 7 otrok, 5 dečkov in 2 deklici. Razen ene od deklic še vsi živijo. Najstarejši sin je vstopil v frančiškanski red - p. Vendelin. Eden od sinov živi v Švici ostali pa v Sloveniji.

Pred dobrimi desetimi leti je pokojna imela operacijo na kolku, ki ni uspela in je veliko pretrpela zaradi tega. Lansko leto avgusta pa jo je zadela možganska kap ki ji je vzela dar govora.

Kot je v življenju vsake slovenske matere na kmetiji je bilo tudi njeno združeno z veliko dela, žrtev in trplenja na kmetiji, posebno ker se je Bendlov oče kot dolgoletni župan med obema vojnama moral posvečati županskim poslom. Njeno trpljenje in žrtve so se še bolj povečale med vojno ko so jih Nemci, celo družino preselili v taborišče Straubing na Bavarskem, odkoder so se vrnili domov šele malo pred koncem druge svetovne vojne.

Njenega pogreba 29. aprila na Sredni Dobravi se je udeležilo veliko število sorodnikov, prijateljev in znancev. Poleg 14 duhovnikov (10 frančiškanov) se je pogreba udeležilo tudi 10 frančiškanski klerikov-bogoslovcev iz Ljubljane. Domači župnik je vodil pogrebne obrede, sin p. Vendelin je ob sodelovanju sobratov duhovnikov daroval pogrebno sv. mašo, ob grobu pa je vodil obrede frančiškanski provincial p. Polikarp Brolih iz Ljubljane.

Naj pokojna mati počiva v miru božjem, preostalim naše sožalje.

dreš

KNJIGE in REVIJE

Založbi Tyrolia in Styria sta izdali koncem 1980 epohalno drugo izdajo katoliškega socialnega leksikona. Uredili so ga Alfred Klose, Wolfgang Mantl in Valentin Zsifkovits (gradiščanski Hrvat-Živković): **Katholisches Soziallexikon.** Leksikon ima 3480 stolpcev (dva na eni strani) in 50 strani dodatnih podatkov: seznam okrajšav, listo sodelavcev, osebno in stvarno kazalo). Delo obsega 547 gesel, ki jih je prispevalo 210 strokovnjakov.

Prva izdaja, ki je izšla l. 1964, (urednik Alfred Klose), je bila manj obsežna. Z vsemi dodatki je imela samo 1426 stolpcev in 119 sotrudnikov.

Nova izdaja ne skuša samo dopolniti prvo izdajo z dogodki in problemi, ki so postali v tem obdobju aktualni, marveč skuša biti tudi odgovor na vedno večje zanimanje za katoliški socialni nauk, ker so mnogi doživeli razočaranje: mnogo revolucionarne ideologije še daleč niso uresničile obljubljenih idealov.

Ta leksikon si prizadeva podati socialni nauk

1) ki odraža celotno osebno in družbeno eksistenco;
2) ki išče odgovora v vseh vpraãnjih iz virov krščanskih humanističnih vrednost;
3) ki upošteva dognanja humanitarnih in družbenih ved, in
4) ki se zaveda zgodovinskosti sedanjosti: iz skušenj preteklosti in v zavesti odgovornosti za bodočnost kaže na pripomočke za rešitev perečih problemov sedanjosti.

Cena je sicer visoka (980 šilingov), toda trenutno je menda edino delo, ki daje celotni pregled katoliškega socialnega nauka do vključno okrožnice Redemptor hominis sedanjega papeža.

dreš

Četrti Jezov zbornik "Akcija"

V Trstu bo prišel te dni iz tiskarne četrti iz serije zbornikov, ki jih izdaja Franc Jeza. Zbornik ima naslov "Akcija" in prinaša, enako kot prejšnji trije zborniki "Alternativa", "Iniciativa" in "Demokracija", vrsto člankov in razprav, pa tudi komentarjev o raznih dogodkih in problemih, vedno v zvezi s političnim bojem za neodvisno slovensko državo. Zbornik prinaša poleg Jezovega uvodnika "Akcija" in raznih drugih člankov in razprav aktualne vsebine tudi razmišljanje pod naslovom "Zaustaviti uničevanje duhovnega bogastva slovenskega naroda", ki ga je prispeval Vinko Kavčič z Slovenije, pa tudi dolg in zanimiv intervju s pisateljem Mirkom Javornikom. Poleg Kavčiča sodeluje v zborniku še več drugih avtorjev iz Slovenije.

Zbornik vsebuje med drugim tudi Jezov odgovor na napad R. Smersuja v "Svobodni Sloveniji" in članek pod naslovom "Kakšen socializem, škof Grmič?", odgovor Grmičevemu intervjuvu v zagrebškem 'Startu" in v "Delu".

Zbornik stane 5 USA dolarjev plus poštnina in se naroča na naslov: Franc Jeza,
Via di Prosecco 2
34016 Opicina
Trieste, Italia

Izšel bo še peti zbornik, ki bo imel naslov "Neodvisna Slovenija". Vseboval bo med drugim osnutek ustave in politične, gospodarske, socialne ter šolske in kulturne ureditve slovenske države.

● **Mednarodni urad zdravja** (WHO) je objavil podatke 28 dežel glede smrtnih primerov kot posledice srčnega napada za desetletno obdobje 1968-1977. Podatki so navedeni ločeno za moške in ženske v starosti 40-69 let in kažejo na letni porast ali znižanje v tem desetletju.

	moški	ženske
Porast		
nad 5%	Poljska	Bolgarija, Poljska in Jugoslavija
3%—4.9%	Romunija, Jugoslavija	Irska, Romunija
1%—2.9%	Bolgarija, Anglija, Madžarska, Švedska, Wales	Danska, Francija, Madžarska Severna Irska, Švedska
Znižanje		
1%—2.9%	Avstralija, Belgija, Finska, Francija Italija Nova Zelandija	Avstralija Belgija Kanada Finska Izrael Japonska, Nova Zelandija, Norveška
3%—4.9%	Izrael, Japonska, Švica, Združene države S.A.	Združene države S.A.

Podatki ne kažejo nobenih vzročnih posledic, ki bi veljale v vseh primerih. Grobe primerjave med smrtnimi primeri in n.pr. kajenjem si nasprotujejo. V načrtu je bolj podrobna študija, ki pa bo trajala deset let.

● **1. januarja 1981 je postala** Grčija deseta članica Evropske skupnosti. Sprva so mislili, da bo to Norveška, toda Norvežani so si v zadnjem trenutku premislili. Grčija bo imela koristi zlasti od regionalnih načrtov za razvoj gospodarstva in pa od podpor poljedelstvu, dočim bo morala uvesti višje tarife na uvoz iz drugih držav, ki niso članice Evropske skupnosti. Španija in Portugalska si prizadevajo, da bi postali članici 1. januarja 1983. Vmesno dobo uporabljajo za prilagoditev zlasti ekonomskih razmer razmeram v deželah Evropske skupnosti.

PAPEŽ POZDRAVLJA

Zakaj smo tako šibki v boju za demokracijo in neodvisnost

Franc Jeza

V slovenskem tisku zunaj pogosto naletimo na pritožbe, kako neučinkoviti smo Slovenci v svojem boju proti jugoslovanski totalitarni diktaturi in v vsem svojem boju za demokracijo in neodvisnost.Take pritožbe seveda še prispevajo k malodušnosti mnogih slovenskih ljudi,da še manj zaupajo v uspeh boja za svobodo.Nekateri pisci postavljajo za vzgled učinkovitega osvobodilnega boja Hrvate, Čehe in razne druge narode.

Poglejmo, koliko je tako pisanje upravičeno.

Do neke mere nedvomno je, vendar pa v večini primerov ne v takem smislu, kot menijo ljudje, ki se tako pritožujejo. Če analiziramo vzroke naše šibkosti, pridemo do nekaterih objektivnih zaključkov, iz katerih lahko potegnemo nauk, da se dajo vzroki te šibkosti sorazmerno lahko odpraviti, da pa so nekatera dejstva taka, da jih ni mogoče spremeniti in jih je pač treba upoštevati v osvobodilnem boju. To sta predvsem naše število in naš narodni značaj.

Vedno se moramo zavedati dejstva, da nas je Slovencev (upoštevajoč samo ozemlje republike Slovenije) samo en milijon in tričetrt, medtem ko ima npr. Hrvatska več kot štiri in pol milijona prebivavcev, s Hrvati v Bosni celo več kot pet milijonov in da je npr. Čehov okrog 10 milijonov, Slovakov blizu 5 milijonov itd. Iz tega sledi, da lahko spravijo Hrvati, Čehi ali Slovaki, enako pa tudi skoro vsi drugi narodi, ki trpijo pod komunistično diktaturo, skupaj močnejše odporniške sile v emigraciji kot Slovenci. Tako je emigrantski tisk teh narodov bolj razširjen in gospodarsko na trdnejših nogah. Ker živi v tujini več ljudi, je tudi lažje organizirati kake demonstracije, prireditve itd. Seveda število samo še ne bi smelo biti izgovor za našo pasivnost v nekaterih ozirih, npr. glede tiska, morali bi manjše število ljudi nadomestiti z večjo odločnostjo, zavednostjo in požrtvovalnostjo. Toda spregledati dejstvo števila pomeni nestvarno presojo naših možnosti.

Drugo dejstvo je naš narodni značaj. V nasprotju z značajem in temperamentom Hrvatov in raznih drugih narodov je značaja in temperament slovenskega človeka mnogo bolj miren in uravnovešen. Lahko bi celo rekli, da je flegmatičen, medtem ko bi pri Hrvatih lahko govorili o sangviničnem temperamentu. Slovenski značaj je zato, pa tudi zaradi tisočletne narodne vzgoje v tem duhu nasproten nasilju in gostobesedni retoriki. V tem pogledu smo sorodni Avstrijcem in Čehom, ki so dolga stoletja živeli z nami v isti državi, avstrijskem cesarstvu, v enakem duhovnem in kulturnem ozračju in se kot naroda oblikovali v enaki omiki. Zato slovenski človek zavrača nasilje, bučne demonstracije, kričečo množico, mahanje z zastavami, še posebno pa bombe, atentate, tajne politične organizacije, polemike in bučno medsebojno politično obračunavanje. Ta mirnost vzbuja pogosto vtis neaktivnosti, toda ta vtis je lahko varljiv. Izkušnje dokazujejo, da smo Slovenci v svojem mirnem in stvarnem stilu političnega boja pogosto bolj učinkoviti kot drugi, ki se hršijo in prtijo, grozijo in uporabljajo nasilje. To dokazuje tudi naša politična zgodovina. V obeh Jugoslavijah so si znali Slovenci na svoj miren, stvaren način izbojevati precej večjo politično, kulturno in gospodarsko avtonomijo kot Hrvati, kljub njihovemu precej večjemu številu. Seveda so igrali pri tem vlogo še drugi dejavniki, a ta je bil nedvomno glavni.

Boj za demokratično in neodvisno slovensko državo poteka danes mnogo manj dramatično in bučno kot npr. za neodvisno hrvaško državo, vendar smo Slovenci v tem boju bolj enotni. Hrvati, kolikor vem, še do danes niso mogli objaviti nobenega konkretnega osnutka in načrta, kakšna naj bi bila njihova država. Mi imamo glede svoje države že zelo izdelane pojme. Vedno poudarjamo, da mora biti demokratična, da hočemo priti do nje na čim bolj miren, demokratičen način, ne da bi škodovali interesom drugih narodov v Jugoslaviji, niti Hrvatom niti Srbom in drugim. V našem tisku, ki se bori za ta cilj, pa so bili objavljeni tudi že podrobni in konkretni programi za politično, gospodarsko in socialno ureditev slovenske države in za reševanje njenih kulturnih problemov, pa tudi glede odnosov z zunanjim svetom, zlasti s sosednimi narodi. Take načrte je npr. pred leti objavila "Smer v slovensko državo" v Buenos Airesu.

Ne sme se pa pretreti, da bi lahko bil naš boj za demokracijo in za neodvisnost Slovenije še veliko bolj učinkovit, če bi imeli Slovenci na splošno več zaupanja, da je možno ta cilj;če ne bi bili tako neodločni in skeptični; če bi bolj zaupali svojim političnim osebnostnim, ki vodijo ta boj, in če bi jih bolj na široko podprli ter jim omogočili učinkovitejše delovanje; če bi bolj izdatno podpirali naš tisk, ki se bori za neodvisno Slovenijo in za demokratične ideale; in če bi bili tudi politično bolj zavedni Slovenci. Mnogi Slovenci mislijo, da je dovolj, da samo v besedah dokazujejo svojo pripadnost ideji o neodvisni demokratični slovenski državi, dejansko pa nič ne store v ta namen, morda niti ne plačajo naročnine za kako glasilo, ki se zavzema za to. Kaj šele, da bi za ta ideal žrtvovali kaj več, recimo kak mecenski dar za vzdrževanje našega tiska ali da bi dopisovali vanj. Oglašajo se samo s kritikami, če jim v pisanju teh listov kaj ni po volji, ne pišejo pa o svojih lastnih idejah, zamislih, predlogih, s čimer bi lahko v marsičem obogatili in izpolnili našo skupno predstavo o slovenski državi.

V boju za demokratično slovensko državo smo Slovenci tudi organizacijsko premalo učinkoviti. Zakaj ne ustanovimo vsaj tam, kjer živi skupaj precej Slovencev, kot npr. v nekaterih mestih Združenih držav, Kanade, v Buenos Airesu in v Sydneyu - da ne omenjam raznih evropskih mest, kjer pa ne gre toliko za politične begunce kot pa za izseljence - društev, v katerih bi se povezali tisti, ki se vnemajo za slovensko državo? Zakaj takorekoč nihče ne organizira prodaje časnikov, ki delujejo za ta cilj? Zakaj nihče ne zbira prostovoljnih prispevkov za boj za slovensko državo? Kot vsak boj, čeprav je samo političen, tudi ta zahteva določena denarna sredstva. Brez njih največkrat ni mogoče storiti tistega, kar bi radi. Zakaj ne organiziramo prireditev v ta namen, ki bi zbirala rojake, jih navduševala in opogumljala? Ljudje bi se na njih spoznavali med seboj in se tudi skupno poveselili, morda ob nastopu kakega pevskega zbora ali folklorne skupine, ali pa bi sami zapeli. Gotovo bi se vedno kdo našel, ki bi spregovoril o našem skupnem idealu in cilju, o demokratični slovenski državi, ki bi povezala in medsebojno spravila ves naš narod, vse resnične slovenske demokrate.

Morali bi izdati serijo propagandnih slovenskih znamk za slovensko državo. Morali bi si že končno zamisliti in izdelati svoj državni grb na osnovi naše grbovne tradicije od karantanskih časov naprej (znameniti koseški klobuk v grbu Vendske t.j. Slovenske marke in v nekdanjem štajerskem deželnem grbu v povezavi npr. s kranjskim orlom kot grbom osrednje slovenske dežele); tri zvezde z luno so skrpucalo, ki nimajo nič opraviti s slovensko zgodovino in sličijo grbom mohamedanskih držav. Vsaj vsako drugo leto bi morali prirediti kje v svobodnem svetu širši shod ali vsaj posvetovanje najvažnejših osebnosti v gibanju za slovensko neodvisnost, da bi si izmenjali izkušnje, se seznanili s položajem in si določili cilje na krajši rok. Vse to ni težko, če bi se vključilo v naše politično delo malo več ljudi, zlasti tudi iz mlajših in podjetniških vrst. Naši podjetniki in gospodarstveniki sploh vse premalo sodelujejo v gibanju za slovensko državo. Morali pa bi imeti v njem važno vlogo in dajati vzgled mecenstva. Tako pa le bolj poredko kaj kane iz njihovih žepov v ta namen, bodisi iz pomanjkanja slovenskega domoljubja bodisi iz pomanjkanja prave kulture, ki bi bila sposobna presoditi pravi pomen političnega boja za samostojno slovensko državo, pa tudi važnost, ki bi jo imela državna samostojnost za slovensko narodno gospodarstvo. Tudi podjetniki bi morali doprinesti v tem boju svoj delež, ki bi ne smel biti majhen.

Če bi v bližnji prihodnosti odpravili vsaj nekaj teh pomanjkljivosti in izpolnili nekaj navedenih potreb, bi postal naš boj za demokratično slovensko državo veliko bolj učinkovit.

Nekdanji predsednik SNZ g. Peter Pavlin, minister večkulturnosti g. Jim Fleming in soproga g. Pavlina ga. Štefka na sestanku v Ottawi.

The General Assembly of the Slovak World Congress

The world-wide representation of Slovaks in the Free World, the Slovak World Congress, held its fifth General Assembly in Toronto from June 14-21, 1981.

There are about two and a half million Slovaks in the Western World, mostly in the United States, Canada, South America, Australia and Western Europe. Delegations from all these countries attended the General Assembly and its various activities such as the Conference on Central Europe, Heritage Day, organized by the Youth Division, exhibition of art, and various social events. Altogether some 500 to 600 people took part, with an attendance of 1400 at the closing banquet.

The Slovak World Congress was constituted, after its founding meeting in New York, in the City of Toronto in June 1971. The headquarters of the Congress have been from its beginning in Toronto and the president, the well-known industrialist Stephen B. Roman, the executive Vice President Dr. J.M. Kirschbaum, the Secretary General Rev. Dušan Toth, and a number of leading officers were also elected from among Canadians of Slovak origin. For the past eleven years the Congress has published in Toronto a bilingual bulletiin of large format and with many illustrations — the Bulletin SKS.

The Congress received greetings from the Prime Minister of Canada, the Rt. Hon. Pierre Elliot Trudeau, from the Minister for Multiculturalism Hon. Jim Fleming and other political and cultural leaders. A number of Members of the House of Commons and of the Senate took part either at the Conference or at the closing banquet. The main speaker at the banquet was the Premier of Ontario, Hon. William G. Davis.

The week-long sessions and cultural activities ended with a Slovak Heritage Day at the Ontario Place where many Slovak dancing groups from Ontario and Quebec and prominent Slovak singers performed for a large audience.

Among many guest participants there was also the well-known Ukrainian dissident Dr. Valentin Moroz who addressed one of the main sessions of the General Assembly and received great applause.

The Conference on the Future of Central Europe

The week-long meetings and activities of the Slovak World Congress began on June 14, 1981 with the official opening of the Conference on the Future of Central Europe which took place in the Royal York hotel. The Conference was chaired by Dr. J.M. Kirschbaum, former professor at the Université de Montréal, and by Dr. E. Löbl, former professor at Vassar College in New York. The opening address was delivered by S.B. Roman, President of the Slovak World Congress, and the first guest speaker was Dr. David Abshire from Georgetown University in Washington.

The Conference was prompted by the developments in Poland and during the three days' sessions a number of prominent scholars and experts delivered their views on the future of Central Europe. The main presentations were given by Jan Nowak from Washington, D.C. who spoke from the Polish point of view; Prof. B. Michel from Paris gave "a view from France"; Prof. N.F. Dreisziger from the Royal Military College in Kingston, Ontario presented the Hungarian perspective; Dr. Rosenbauer from West Germany offered "a view from West Germany"; Dr. Erhardt Busek from Vienna proposed "a view from Austria"; Prof. Fic from Brock University spoke about the Czech perspective; and Prof. E. Löbl presented the Slovak perspective. A summary of the Conference and the closing address were delivered by Dr. J.M. Kirschbaum.

Individual sessions were chaired by Prof. Stanislav Kirschbaum from York University, Dr. J.A. Mikuš from Washington, D.C., Dr. Charles Murin from University of Montreal, Dr. George Nagy and Dr. George Korey from Canadian School of Management, Toronto. A number of scholars and experts in Central Europe on problems took part in discussions.

The speakers were unanimous in claiming freedom for Central Europe, the application of the principle of self-determination for all Central European peoples and respect for the rights of minorities. While a majority of them advocated a sort of Confederation in Central Europe, some spoke of European integration. The ethnic press was represented by several editors of Toronto newspapers. Government and city representatives also attended the Conference.

SLOVAŠKA MLADINA NA KONGRESU

Dr. Kirschbaum honored at the Slovak World Congress

At the closing ceremonies of the General Assembly of the Slovak World Congress, the President of the Congress, the well-known industrialist Mr. S.B. Roman, presented 3 National Awards for outstanding contribution to Slovak life in Canada and to the efforts of the Slovak people to achieve freedom and independence.

The first to receive the National Award at a huge banquet held at the Royal York hotel was Prof. Dr. J.M. Kirschbaum, former Slovak diplomat and university professor, who is also the President of the Canadian Ethnic Press Federation. After him the Award was presented to the Most Rev. Isidor Borecky, Ukrainian Eparch of Toronto and to the Hon. William Davis, Premier of Ontario.

Three speakers in extensive citations explained the reasons for honoring the recipients of the National Award.

The ethnic press was represented at the banquet by several officers of the Federation and Ontario Association, headed by Mr. V. Mauko, president, Mr. I. Boyko, I. vice-president, and others.

Neoddano pismo

IVAN KOROŠEC (1957)

Misli, Junij 1980

PISAL sem ga takrat v tistih dneh in zapečatil. In nate, mati, sem mislil, ko sem ga pisal; in na vse vas, vendar nate, mati, najbolj.

Ne vem, morda zato, ker sem podobo tvojega obraza, takrat ob slovesu, nesel s seboj; ali zato, ker si prihajala v tistih težkih nočeh in mi božala čelo; in zato — ker si mati.

Veš, saj sem vedel, da tega pisma ne bom mogel oddati nikoli. Pa sem ga pisal, kljub temu sem ga pisal, da ga bo morda kdo našel in ga kdaj objavil na straneh naše zgodovine. . .

To pismo so tiste neizgovorjene besede, je vsebina onega molka med nama, vse od takrat, ko sva se ločila.

Dolga in težka je njegova vsebina, pretežka zate, mati. Morda bi jokala, če bi ti jo bral, morda bi si nadela črno ruto in žalost bi ti grenila samoto v tvojem hrepenenju in neprespanih nočeh.

Samo odstavek bi ti rad citiral, mati, iz te dolge vsebine, samo prošnjo — zasutih ust, iz neoddanega pisma, pisanega v oni pomladi. Poslušaj:

. . .In potem, ko smo prestali tisto najhujše, tam na onem cvetočem travniku tam na Koroškem — spoznanje, da smo izdani —— ko je minil tisti strašni boj — čeprav je bil v času trenotka — med idejo in žejo življenja (zakaj ni bila jesen tedaj in deževalo naj bi), potem, potem nismo več čutili pomladi, tudi časa nismo več šteli. Zasmehovanja in psovke so bile kakor priznanja in mehki ter božajoči so bili udarci. Zato se jim nihče ni izmikal, zato se jih ni nihče naveličal.

Čakali smo le še nekaj. Bog ve, da ne življenja. Smrti —? Bojim se, da ta beseda ne pove tistega, kar smo čakali tedaj. Če ti rečem konca z začetkom, boš morda bolj razumela. Slutili smo, da se mora zgoditi nekaj velikega, da se bliža — oni veliki začetek - - - vendar, še preje mora biti konec. Konec tega, na kar smo bili še nedavno priklenjeni: želje polne načrtov — triumfalna mladost skozi pomlad — osamljen dom pod gričem in - - -

Samo še nit nas je vezala na ta konec pred začetkom; samo še nit, s tisoč odtenki. . .

Začetek je bil mnogo silnejši, bil je — skoraj že v nas samih. Samo nas ni bilo strah konca, zato se je prvo utopilo v drugem. Samo čakali smo brezčutni, čakali, da se pretrga nit in da stopimo v oni veliki začetek brez konca.

Šklopot koles nas je uspaval, sedeli smo med dvema časoma - - -

Postaja v mestu treh zvezd -

Segnali so nas iz vagonov in uvrstili v dolgo, silno dolgo vrsto. S stražami na konjih so nas obkolili in gonili po ulicah starega mesta.

Morda pa je bila vrsta predolga in podvomili so v obsodbo, morda -

— Pa so napisali laž in nas z biči in noži prisilili, da smo jo kričali po ulicah starega mesta:

"Mi smo izdajalci in morilci slovenskega naroda!"

Veš, mati, udarci so božali, to pa je bolelo, silno bolelo -

Spet smo zaživeli v času. V nas je zagorela vsa bitnost z voljo in odporom in vendar so nas gnali h koncu začetka, z njihovo lažjo na naših žejnih ustah. In nevedni gledalci ob cestah so nemo spraševali. . .

Ti ne veš, mati, to je bolelo. . .

Morda je kdo zakričal: "Ni res!" Pa so ga zmlela konjska kopita in v obcestnem jarku ni ostalo drugega kot krvavi štrclji, zaviti v strgane cunje in par neugaslih oči.

In nad starim mestom je ležala pomlad in vanjo s krvjo zapisana laž:

"Mi smo izdajalci in morilci slovenskega naroda!"

To je tisto, mati, kar sem ti moral prebrati iz neoddanega pisma — dvanajst let pozneje.

Ti, mati, veš, da ni res. Ti veš, da so me vrgli na cesto, ker sem odklonil kljukasti križ. Ti veš, da so bilo naša srca v pesem zavita, ko resnica ni smela govoriti. Ti veš, da so gorele naše žrtve na oltarju domovine.

In tudi veš, mati, da smo vstali v bran, ne v morijo. Da smo se odločili v alternativi — za življenje narodovo, ne za smrt. Da smo nase pozabili, sicer bi ostali v zavetju.

Mati, ti veš!

Ti veš vso resnico. Pojdi v ono staro mesto in jo kriči po ulicah, kjer so nas gnali. In če te bodo vprašali, reci, da bereš — iz neoddanega pisma.

Odprte meje?

Po informacijah Jugoslovanskega turističnega urada iz New York-a povzemamo sledeče nove določbe, ki so silno važne za letošnje obiskovalce Jugoslavije. V preteklosti je bilo mogoče za državljane USA in Kanade dobiti vizum na konzulatih Jugoslavije, pa tudi direktno na meji ali letališčih ob prihodu v Jugoslavijo. V bodoče so specifično izvzeti od možnosti dobiti vizum na meji ali letališčih državljani USA in Kanade, ki so bili rojeni v Jugoslaviji. Gornja določba je nedemokratska in krši princip reciprocitete in seveda tudi dogovor, ki je bil podpisan s strani SFRJ v Helsinki. Je pa seveda neprikrito diskriminatorična, ker dela razliko med državljani USA in Kanade rojenimi v Jugoslaviji in tistimi, ki so rojeni izven Jugoslavije. Kot je znano je običaj v zadevah vizumov v demokratskih državah dajati olajšave in prednosti svojim bivšim državljanom, dočim se v slučaju SFRJ jasno kaže ravno obratno.

Gornje je vredno v premislek še posebej, ker se režim tako pogosto hvali, da so jugoslovanske meje najbolj odprte na celem svetu. Dejstvo je,da Nemci in Italijani, naši bivši okupatorji,potujejo brez vizuma v Jugoslavijo in istò velja za Čileance ali Zambijce. Državljani vseh držav med drugim dobijo vizume na meji ali letališčih edina izjema pa so, kot omenjamo zgoraj, USA in kanadski državljani, rojeni v Jugoslaviji. POROČ

Mirko Javornik «Pero in čas II» 1981

POT IN SMER

(Govor)

Naslov nocojšnega, zaključnega kulturnega večera Slovenske prosvete v Trstu bi morda utegnil koga zavesti k misli, da bo zdaj slišal razglas še enega novega političnega, ali celo strankarsko - političnega programa. Kdor pričakuje česa takega, se je zmotil. Niti prireditelji, niti govornik zdaleč nimajo kakihtakih velikih namenov in ne marajo motiti obrti neštetim strankam, politikom in voditeljem, s katerimi je Gospod Slovence na nesrečo tako obilno obdaroval. Naš namen je dosti bolj preprost in skromen: namreč, ob sklepu teh nastopov, edinega pomembnega in načrtnega prosvetnega ter narodnega dela svobodnih Slovencev v Trstu, povedati nekaj misli o slovenstvu ter o nalogah in odgovornosti, ki jih za bodočo pot in usodo našega naroda ima vsak, tudi najneznatnejši Slovenec. Najbrž te misli ne bodo marsikomu od navzočih nič novega, saj niso drugega kakor ugotovitve preproste zdrave pameti. Toda prav je, da se jih ob tej priliki skupno zavemo in jih skupno izpovemo.

Vsaka ideja živi le po ljudeh, ki jo priznavajo; in zmaguje v toliko, v kolikor jo ti ljudje žive; se pravi, v kolikor so pripravljeni dosledno jo uveljavljati v svojem dejanju in nehanju. Kar velja za ideje, velja prav tako za narode. Tudi narod, posebno majhen narod, lahko živi, samo če imajo vsi posamezniki, ki ga sestavljajo, voljo do življenja; in zmaguje, to je, v zgodovini in bodočnosti obstaja, če imajo njegovi pripadniki pravo spoznanje in pa pogum, da po tem spoznanju kot celota žive in delajo. Za majhen, recimo, za slovenski narod, je ta resnica in ta zapoved še dosti bolj neizprosna kakor za koga večjega. Majhen narod je kakor majhna družina, v kateri morajo delati vsi, če hoče živeti. Zaradi tega si slovenski narod ne more privoščiti nazkošja, da bi skrb za svojo usodo prepustil samo izbranemu vodstvenemu stoju, katerega povrh vsega za zdaj niti nima. Spoznati mora, da sta njegov obstanek in njegova bodočnost odvisna največ od tega, v koliko se bodo vsi, prav vsi Slovenci čim bolj stvarno zavedali, v katero smer je treba obrniti jadro in po kateri poti je treba hoditi. To pa bo moč le tedaj, če bomo vsi priznali nekaj resnic, ki izvirajo iz dejstva, da smo in da hočemo biti Slovenci; resnic, ki jih mora sprejeti vsak pošten sorojak, naj pripada tej ali oni politični stranki, skupini ali prepričanju.

Kaj se pravi, biti Slovenec?

Biti Slovenec, se pravi najprej, priznavati, da si po božji volji in po naravnem redu pripadnik slovenske narodne skupnosti, da nosiš v duši, v miselnosti, v govorici, v svoji radosti in svojem trpljenju neizbrisno znamenje slovenstva, ki te loči od vseh drugih ljudi na svetu. Zaradi tega neizbrisnega znamenja nam je vsem skupaj usojeno, da moremo kot posamezniki in kot celota živeti le kot Slovenci. Zadnjih trideset let naše zgodovine nam to resnico dokazuje tako krvavo, da je ne bi bilo treba posebe poudarjati, če ne bi na vseh straneh doživljali, da nam drugače dopovedujejo, in to vsak dan dopovedujejo, prav tisti, ki jim je obstanek slovenskega naroda na tem delu Evrope napoti, nekaterim že sto let, drugim od včeraj in od predvčerajšnjim. Biti Slovenec, se pravi, ne samo, imeti pravico, da lahko po svoje govoriš, poješ in moliš, marveč tudi, imeti pravico do svojega kosa kruha, ki ti ga tuj gospodar ne bo nikoli rezal tako, kakor ti ga lahko lastni človek. Narodno vprašanje je za Slovence prav tako socialno vprašanje. Narodna svoboda pomeni za nas tudi osvoboditev od tvarnega izžemanja in izkoriščanja. Vsak tuj gospodar je za nas zmeraj bil, in je, mačeha, ki nam je merila tenak kruh, ali pa nobenega, kakor to doživljamo še zdaj dan za dnem. Zaradi tega je za nas svoboda istovetna s kruhom. Brez enega ni drugega in brez enega in brez drugega ne more nihče obstati.

Biti Slovenec in ostati Slovenec se torej pravi nič več in nič manj kakor imeti voljo, ostati živ. Odrekati nam pravico, biti Slovenci, se pravi tudi, streči nam po golem življenju. In biti se za slovenstvo, se pravi, biti se za pravico do navadnega človeškega življenja zate, zame, za ves milijon brezimnih slovenskih posameznikov, katerim danes to pravico jemljejo eni v imenu te, drugi v imenu one ideje ali sistema.

In ne samo skrb za vsakdanji obstanek, marveč tisti večni zakon, ki nas je postavil v življenje, da v njem izpolnimo svojo nalogo, nam zapoveduje, da se za to življenje bojujemo.

Iz te resnice se nam mora vsem poroditi eno neomajno spoznanje, ki mora uravnavati vsako našo misel in sleherno naše dejanje: namreč, da bomo Slovenci lahko živeli vsak zase kot ljudje samo, če bomo lahko živeli kot narod, kot celota. Zaradi tega mora biti delo vsakogar izmed nas uravnano najprej v ohranitev naroda kot skupnosti. Vse, kar smo storili za to, ali kar bomo — in storiti je treba še ogromno — smo prav in bomo prav storili in ne bomo za to dajali odgovora ne tujcu in še manj kakim samozvanim lastnim sodnikom. Niso voditelji sodnik narodu, marveč on njim. Zaradi tega tudi ne more biti na svetu boljših in slabših Slovencev, marveč samo eni — tisti, ki hočejo to biti in ostati.

Če hočemo Slovenci svoj poglavitni cilj — pravico in možnost za življenje — doseči: če se hočemo kot narod in kot ljudje ohraniti, moramo najprej za vso slovensko skupnost doseči svobodo. Bit svobode je v tem, da je človek sam svoj gospod. Bit narodne svobode pa je, da je narod gospodar svoje usode. Ni svoboden, in torej ne more živeti, kdor mora služiti ali hlapčevati komur koli, tudi lastnemu bratu. Pogosto zna biti bratova roka trša od tuje in svoboda ni v zamenjavi enega tujega gospodarja z drugim, kakor nas spet krvavo uči vsa slovenska zgodovina. Svoboden je človek, ki je sam gospodar v svojem domu in svoboden je narod, ki ima lastno, samostojno državo.

Ta, sicer samo po sebi razumljiva resnica zveni slovenskim, v hlapčevanju in v občutku manjvrednosti vzgojenim ušesom precej krivoversko. Toda imejmo kljub temu pogum, da jo izrečemo. Ne more biti za Slovence laž in škoda, kar je resnica in korist za druge. Rešitev slovenskega naroda in s tem bodočnost za nas vse in za tiste, ki bodo prišli za nami, je najprej v popolni politični samostojnosti, ki bo združila vse, ali vsaj čim več Slovencev pod eno streho, tudi če bo slamnata, pa bo naša, in si jo bomo postavili tako, kakor bomo sami hoteli. Danes ne gre za obliko naše bodoče samostojnosti in naše bodoče države. Ta oblika bo takšna, kakršno ji bo dalo ljudstvo — ne ljudstvo kot čreda, kakor smo ga navajeni pojmovati iz preteklih in današnjih skušenj, marveč skupnost svobodnih, samostojno mislečih in samostojno odločujočih slovenskih ljudi.

Danes gre za to, da se sleherni Slovenec, naj živi v svobodi ali v jarmu, najprej živo in nepreklicno zave te usodne nujnosti in neogibnega pogoja našega bodočega življenja. Nespametno je kovati načrte in sestavljati politične ali druge programe za bodočnost, dokler ne vemo, kaj je najprej in najbolj potrebno, in dokler ni ta zavest in pa volja po dosegi tega poglavitnega cilja prevzela vsakega Slovenca, ki hoče sebi dobro. In govoriti o narodovi poti in smeri njegove usode bi bilo nespametno, če ne bi najprej in najbolj poudarili te resnice. Hiša raste iz temelja, drevo iz korenin, narod pa iz svobode, katere edina stvarna in bodočnost dajajoča oblika je državna samostojnost.

Ne bom na široko obravnaval običajnih pomislekov, ki se tu in tam takoj oglasijo proti tej, navidez drzni, a vendar tako samo po sebi umevni misli: da nismo zreli; da smo majhni; da nimamo zgodovine in kar je še takega. Zrel je vsak narod toliko, kolikor se sam ima za takega. Tisti, ki nas ne marajo in ki bi nam radi gospodarili, in tisti, ki bi radi bili najemniki tujih gospodarjev, nam bodo to vedno dopovedovali. Toda narod, ki je v zgodovini toliko prestal in ki še danes toliko trpi, kakor trpi slovenski, pa je ostal živ in živi in hoče živeti, celo vedno bolj živeti; tak narod se ne bo oziral na očitke o nezrelosti, marveč bo kvečjemu druge lahko učil zrelosti.

In pomislek o majhnosti. Majhen je tisti, ki se ima za majhnega. Narod, ki je v najhujših razmerah in v vednem suženjstvu ustvaril sorazmerno toliko, kakor so drugi, večji, v stoletjih svobode ter je bil tudi v tem sestavina evropskega sveta, tak narod greši nad seboj, če si dovoli dopovedovati, da je majhen. Majhni so kvečjemu ljudje, ki te njegove veličine ne vidijo. Vojna in leta po njej so nas privedla v živ stik z narodi, ki smo jih včasih, od daleč, imeli za velike in smo jih po krivem malikovali. Zveza z njimi in njihova oblast nad nami sta nam pokazala, da so morda veliki po številu in denarju, v vsem drugem pa smo jim mi kos in jih morda v marsičem, kar je dragocenejše in trajnejše od števila in bogastva, celo prekašamo. In če ti, ki niso večji od nas, danes priznavajo in ponujajo tisto, za kar se mi šele začenjamo biti, raznim Arnavtom, ljudožrcem in kdo ve komu vse, potem ne sme nihče trditi, da smo Slovenci tak nič, da bi tega ne smeli pred vsem svetom zahtevati zase.

Pa pomislek glede zgodovine. Narod, ki živi na najbolj osporavanem delu Evrope tisoč let in to v večnem navalu tujih pohlepov, ne more biti brez zgodovine. Naj bo ta zgodovina žalostna, mračna, krvava, celo sramotna, je le velika in taka, da lahko iz nje, tudi iz njenih slabih naukov, črpamo nove volje in novega ponosa za bodoče. In vedeti moramo, da se zgodovina začenja vsak dan sproti. Kdor ni prepričan o nekdanji, naj začne pisati novo. In čim prej bomo Slovenci začeli pisati svojo novo zgodovino, tem boljše bo za nas.

Vse te pomisleke o delu za svojo največjo pravico bomo zlahka premagali, če se bomo zavedali, da smo Slovenci. Slovenec biti, se pravi, poleg vsega drugega, biti samozavesten, ponosen in pogumen. Slovenec biti, se pravi, vedeti, kaj ti po božji in človeški postavi gre; vedeti, da ni tvoj narod nikomur ničesar dolžan, ker je vse dolgove sosedom, Evropi in svetu plačal s toliko žrtvami, pač pa, da so drugi dolžni njemu marsikaj in da mi na račun tega dolga lahko zahtevamo od njih precej.

Biti Slovenec, se pravi, iz prestanih krivic znati dokazovati utemeljenost in upravičenost lastnih narodnih in človeških zahtev.

Biti Slovenec, se pravi tudi, učiti se iz napak v lastni zgodovini in sedanjosti; to je, pogumno priznati dosedanje politične in druge zmote, obsoditi njihove krivce ter sam stopiti na nova pota.

Biti Slovenec, se pravi uvideti, da narodi dosti bolj umirajo zaradi lastne nemoči, nezavednosti in slepote kakor pa od tuje sile; se pravi, otresti se takoimenovanih narodnih napak, bodisi prirojenih ali privzgojenih: otresti se bojazni pred gledanjem resnici v obraz; otresti se hlapčevskega duha v razmerju do tujca ali lastnega oblastnika; otresti se kimavosti, nesamostojnosti v mislih in sodbah, strahu pred svobodo zase in za druge; poniglavosti, ki se kaže v tem, da se pogosto skušamo nad lastnim bratom in rojakom uveljavljati s pomočjo vsakega začasnega gospodarja.

Biti Slovenec, se pravi dalje, v vsakem rojaku, naj misli tako ali drugače, naj ima takšno ali drugačno prepričanje, videti brata in se mu čutiti bliže kakor pa tujcu, ki je morda s teboj povezan po isti širši ideologiji. Se pravi na kratko, misliti po slovensko, govoriti po slovensko, čutiti po slovensko, trpeti in svojemu bližnjemu z dejanjem ali z besedo lajšati stisko po slovensko. Biti Slovenec, se pravi tudi, sovražiti mogočne in bobneče narodne in druge fraze, ki se veličastno slišijo, pa ničesar ne povedo in še manj pomenijo, ker so pač izgovarjane za zavajanje nemislečih ljudi, za zakrivanje lastne nedelavnosti in za krinko bolj ali manj sebičnim, če ne celo umazanim namenom. Ni dober Slovenec tisti, ki se votlo trka po prsih, da je pripravljen trikrat na dan za narod umreti, ko ve, da tega ne bo nihče od njega terjal, marveč oni, ki ima tiho, a trdno voljo, ostati na svojem mestu in za svoj narod s svojim skromnim delom živeti. Nekdo je nekoč zapisal, da smo Slovenci narod neznanih junakov. To bi utegnilo biti res. Vsekakor drži, da prav danes, pri začenjajočem se delu za dosego našega prvega narodnega cilja — svobode in samostojnosti — takih neznanih junakov potrebujemo neprimerno bolj kakor veličastnih voditeljev. Zakaj skupnost brezimnih, zavednih, požrtvovalnih ljudi, ki poznajo svoj cilj in svojo nalogo, nam je poroštvo, da bomo dobili vse, kar bi radi. Poudarjanje teh preprostih resnic spada v sleherno razpravo o potih in smereh slovenskega naroda, zakaj kaj nam pomaga pot, po kateri pa ne bi nihče vedel hoditi.

Biti Slovenec, se pravi še marsikaj drugega. Se pravi, brez ozira na strankarsko ali ideološko pripadnost priznati in sprejeti nekaj temeljnih resnic in načel, od katerih je odvisen obstanek nas vseh. Vse besede o narodni slogi, po raznih sporazumih med strankami in skupinami so prazne, dokler nismo kot posamezniki sposobni in voljni teh temeljnih načel sprejeti ter jih v dejanju izpolnjevati. Uvideven in trezen človek zaradi skušenj, ki jih doživljamo, ne more verjeti v kako od zgoraj zapovedano narodno enotnost, marveč samo v tisto, ki temelji na svobodnem spoznanju in svobodnem privoljenju vsakega posameznika v bistvene prvine, ki bi jih moral vsebovati splošni slovenski narodno — politični program. Toda poudariti je treba, da je popolna edinost potrebna samo, kjer gre za življenje in obstanek celote. Mislim, da ga ni pravega Slovenca, ki ne bi mogel sprejeti osnovnega programa za slovensko bodočnost. Ta bi v preprostih besedi izpovedoval:

Čim večja svoboda in samostojnost za ves slovenski narod; čim več Slovencev združenih pod lastno streho; čim več čim boljšega kruha, napredka in osebne svobode za vse, in za vse Slovence popolna pravica, da o svoji usodi in o svojem domu odločajo sami.

Biti Slovenec, se pravi še, ta preprosta načela, ki naj uravnavajo našo pot in in našo smer, ne le priznati, marveč jih živeti; to je, uveljavljati jih po svojih močeh in po svoji odgovornosti v drobnem, vsakdanjem nehanju ter jih ob vsaki priliki in na vsakem mestu poudarjati, da bodo prežela vse naše ljudstvo. Hkratu se pa zavedati, da nam ne bo nihče ničesar podaril, marveč si bomo morali vse sami pribojevati; zavedati, se, da ne bomo dobili ničesar, česar nismo zahtevali, in da moramo vselej, zlasti pa pri delu za dosego našega temeljnega cilja, gledati samo nase in na koristi svojega naroda.

Za zdaj nimamo drugega bogastva kakor svojo zemljo in vero v bodočnost, ki mora po večnem zakonu o ravnovesju med pravico in krivico nekoč svetlo zasijati tudi za nas. Te vere, v kateri je moč, ki prestavlja gore, nam ne more vzeti nihče, če bo le tako trdna in tako splošna, da bo do zadnjega utripa prevevala sleherno našo misel in sleherno naše dejanje.

Kakor sem dejal že v začetku, nočejo te misli biti kak politični ali strankarski program, temveč samo naštetje nekaterih resnic in načel, od katerih je odvisna usoda vse slovenske skupnosti ter bodočnost in življenje njenih pripadnikov posamič. In ker gre pri tem ne le za našo celoto, marveč za življenje in srečo vsakega posameznega Slovenca, smo vsi, in vsakdo posebe, dolžni, da se teh resnic zavemo ter jim vsak zase, vsak na svojem mestu v življenju in skupnosti, vsak po svojih večjih ali manjših močeh in sposobnostih pomagamo do zmage.

Če bomo to storili, bomo stvarno in brez hrupa pokazali sebi pa svojemu narodu pravo pot in smer. Če bomo ravnali tako, bomo res začeli pisati njegovo novo in lepšo zgodovino. Sami vanjo ne bomo prišli kot veliki ljudje, pač pa bomo nekega dne stali pred njeno sodbo kot častni Slovenci, ki so izpolnili svojo dolžnost.

(1950)

OB SPREJEMU KOROŠKIH DIJAKOV V TORONTU

Pomoč za plačilo vaše OHIP premije vam je na razpolago.

Prebivalci Ontaria, ki imajo nizke plače, imajo pravico do pomoči pri plačilu OHIP premije. Še važnejše je to, da je bila višina iste pred kratkim izpremenjena pri ontarijskem denarnem proračunu.

Če je Vaš dohodek kot samska oseba manj kot $8.200.-, ali če je ves vaš štiričlanski družinski dohodek pod $14.000.- ste lahko upoštevani pri plačilu vse ali delne premije.

Kot vedno, bodo upokojenci in tisti, ki dobe socialno pomoč, še v naprej dobivali pomoč za OHIP brezplačno.

Najboljši način izvprašanja tega je, če se obrnete na vaš krajevni OHIP urad. Zapisan je v Modri knjigi vaše telefonske knjige pod zaglavjem: Government Services.

Prosim povprašajte, če vam morda že ne pripada OHIP pomoč danes, čeprav ste mislili da vam ista v bližnji preteklosti ni pripadala.

Ministry of Health
Ontario
Dennis R. Timbrell, Minister

Maturanti slovenske gimnazije v Celovcu -"ambasadorji dobre volje" na ameriškem kontinentu

Maturanti Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu so prijetno presenetili slovenske emigrante s svojim spontanim in nepričakovanim obiskom, ko so julija kar tri tedne obiskovali slovenske naselbine na ameriškem kontinentu. S tem potovanjem so bili skoraj gotovo pionirji med vsemi evropskimi maturanti, ki so se za tako priliko upali podati na tako dolg "maturantski izlet". Podjetnost in pogum med Slovenci nima meja! V borih treh tednih so videli več "Amerike" kot mnogi tukaj rojeni v celem življenju.

Skupina 16ih, ki so jo sestavljali člani priznanega ansambla "Mladi mi" in pa uredniki srednješolskega glasila SRP je pristala v New Yorku 28. junija, kjer so takoj po prihodu obiskali avstrijsko misijo pri Združenih Narodih, kateri so priredili kratek koncert slovenskih narodnih pesmi. Iz New Yorka so se takoj podali v Washington, kjer so poleg Bele Hiše in Kapitola obiskali tudi znani Smithsonian Institut, kjer so prav tako imeli kratek koncert. Ponoči so nato odpotovali v približno 1000 km oddaljen Toronto v Kanadi, kjer so 5. julija na slovenskem cerkvenem letovišču, ob priliki katoliškega dneva, v nabito polni dvoorani predvajali 1½ urni program s katerim so občinstvo do solz ganili. Pojejo z občutkom, skoraj otožno, kot je to svojstveno za Koroške Slovence. Tudi se jim v vsakem akordu pozna vešča roka njihovega rednega pevovodje prof. Joškota Kovačiča, katerega je v njegovi odsotnosti kompetentno nadomeščal njihov sošolec Stanko Polzer.

Velika škoda, da jim zaradi nenadnega prihoda ni bilo mogoče pripraviti več takih prireditev po kontinentu. V naslednjih dneh so si ogledali Toronto: CN Tower, Ontario Place, mestno hišo, kjer jih je sprejel namestnik župana, kateremu so tudi slovensko zapeli, Science Center, McMichael Art Galerijo, Eaton Center. Ogledali so si obe slovenski hranilnici, bili gostje v obeh slovenskih farah ter številnih slovenskih organizacij in posameznikov. Obiskali so Niagarske slapove in znano Marineland, kjer jih je ljubeznivo sprejel lastnik — Slovenec —, obiskali slovensko župnijo sv. Gregorija v Hamiltonu. Zadnji dan bivanja v Kanadi je ansambel nastopil 2 KRAT NA #6 Rogers Cable TV s polurnim programom, nepevci pa so se napotili v lepo Muskoko na plavanje in vodno smučanje. Nazaj grede so obiskali znano božjo pot v Midlandu, kjer so pomolili za kanadske in slovenske mučence. Med tem, skoraj preveč natrpanim in preveč utrudljivim programom so pa še vedno našli priliko za prijazne razgovore z družinami, pri katerih so bili si nekateri šli ogledati razsvetljeno središče torontskega mesta, drugi so se pa sestali na zgodovinskem srečanju s tisto slovensko mladino iz Toronta, ki je pred leti poslala spomenico in pozneje organizirala osebno deputacijo k avstrijskemu ambasadorju, kjer so odločno zagovarjali pravice Koroških Slovencev, kakor jim te pripadajo po državni pogodbi. Nad vse zanimivo je bilo opazovati slovensko mladino iz dveh kontinentov, kako so z lahkoto razpravljali v slovenskem, materinskem jeziku, čeprav je enim in drugim slovenščina drugi jezik, prvi je pač jezik dežele v kateri živijo. Vsi so n.pr. soglašali v mnenju, da je cerkev Gospe Svete na Gosposvetskem polju tako sveta za slovenski narod in za Slovence take zgodovinske važnosti, da bi v njej morala biti vedno na razpolago služba božja, vključno možnost za spoved, v SLOVENSKEM JEZIKU.

Iz Toronta so se podali v Cleveland, kjer so se radi kratko odmerjenega časa zadržali le dva dni, nato pa v Chicago, kjer so v Lemontu pomolili na grobu svojega rojaka, škofa dr. Rožmana, nato so si pa ogledali lepote centra mesta. Tudi od Chicaga so se po dveh dneh poslovili in se vrnili po dolgi, nočni poti nazaj v New York, kjer so 17. julija skupno z avstrijskimi predstavniki pri ZN obiskali tudi Glavnega Tajnika ZN dr. Kurta Waldheima, kateremu so prav tako zapeli nekaj slovenskih pesmi. Isti dan so se srečali tudi z avstrijskim zunanjim ministrom, ki da jih je vljudno sprejel in jim zagotovil boljšo bodočnost za Slovence na Koroškem. Zvečer so se udeležil predstave v Radio City, nato pa šli na Empire State Building.

Tako so ti mladi Slovenci poleg poslanstva družiti slovenski življ po svetu, opravljali tudi celo važno vlogo slovenskih "ambasadorjev dobre volje" po ameriškem kontinentu. Po njihovi prisrčnosti, vljudnosti, iskrenosti, odločnosti in razgledanosti slovenska gimnazija v Celovcu ne bi mogla poslati boljših zastopnikov. Vsa čast dijakom in njihovim vzgojiteljem! Ti so nam upanje, da slovenstvo na Koroškem ne bo izumrlo.

Ob tej priliki se nam zdi umestno izraziti javno pohvalo (zahvalili se bodo gotovo maturantje sami) vsem številnim Slovencem, - posameznikom družinam in organizacijam - na ameriškem kontinentu, ki so za ta nenadni obisk tako nesebično priskočili na pomoč in omogočili, da je potovanje te mladine potekalo tako harmonično. Uresničili ste eno izmed ambicij slovenske emigracije: poživiti in poglobiti odnose med vsemi Slovenci, ki žive izven domovine.

UREDNIŠTVO

IT HAPPENED IN CANADA

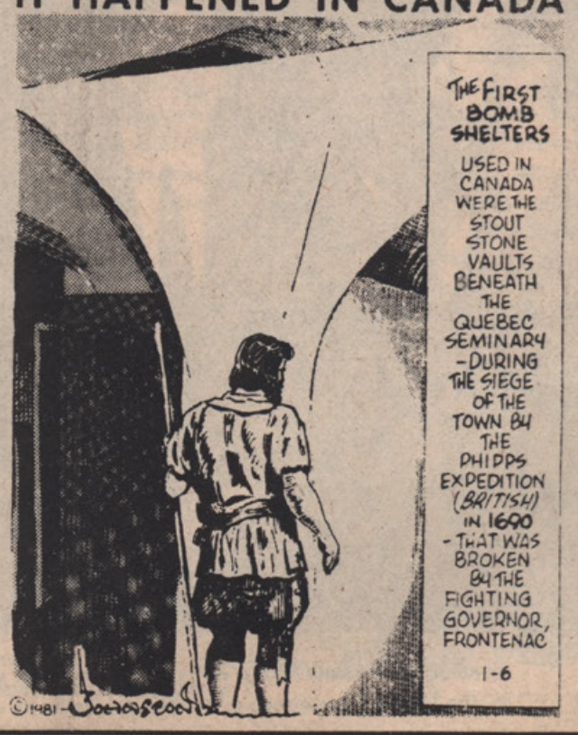

ONTARIO yours to discover!

Ontario, - odkrijte ga!

As time goes by — the picturesque clock tower stands sentinel on the main street in historical Niagara-on-the Lake.

Slovo pred parlamentom od ministra g. N. Leluka.

Pred poslopjem Shakespearovega Gledališča v Stratfordu

V Londonu, Ont. smo bili sprejeti v poljski dvorani.

K Kitchenerju so nam „pokazal" oktoberfest.

Del ameriških niagarskih slapov.

Canada's ethnic press visits Maple City

"CHATHAM DAILY NEWS" June,3 1981.

By JULIA NACZYNSKI
News Staff Reporter

You could have heard a dozen different languages in Chatham Chatham during the afternoon as part of a six-day junket sponsored by the Ontario ministry of industry and tourism.

The purpose of the tour, said Wednesday, right on the steps of the Chatham-Kent Museum.

Members of Canada's ethnic press, on a whistlestop tour of Southwestern Ontario, were in

Colin McDonald, the ministry official accompanying the 35 journalists on the bus tour, is to familiarize journalists from the province's Toronto-based ethnic newspapers with the area, particularly its attractions for tourists as well as its productivity. He said it is hoped that the journalists, once they are familiar with the area's many advantages, will write about what they have seen, so that persons whose mother tongue is neither English or French will learn about the area.

Most of the journalists on the tour were editors or reporters from newspapers belonging to the Ethnic Press Association; others were representatives of newspapers belonging to the Toronto Press Club. Papers represented included those for persons of Ukrainian, Hungarian, Polish, Russian, Lithuanian, Finnish, Swedish, Italian, Portuguese, West Indian and Chinese descent.

STARTED MONDAY

McDonald said the tour, which began Monday, took the group through Hamilton, Niagara Falls and Townsend, an ultramodern community now being built near Nanticoke on Lake Erie, near Canada's newest steel mill, as well as London.

The stop in Chatham at the museum was followed by a conducted tour of the city by Bill Martin, manager of the Chatham and District Chamber of Commerce, which included a viewing of the Civic Centre, the Thames River, north Chatham, St. Clair College, some Kent County farmland, Union Gas headquarters and the Wheels Motor Inn.

The tour continued to Windsor, where the group viewed Chrysler's plants and Essex County, including Ruthven, Harrow and Leamington. The group will also travel to Rondeau Provincial Park, and the Ridgetown Agricultural College of Agricultural Technology.

On Friday, the tour will cover Tillsonburg, Stratford and Kitchener.

The focus of the tour is on industrial centre and historic and heritage sites as well as parklands and points of interest to the visitor.

A similar tour sponsored by the ministry last year took ethnic journalists through Northeastern Ontario by bus, ferry and train.

V dneh od 1. do 6. junija letos je Ontarijski minister za industrijo in turizem g. Larry Grossman, Q.C., spet povabil na organizirano turo jugovzhodnega dela Ontaria okrog 40. dopisnikov in urednikov etničnih listov, katere je ob začetku potovanja pred ontarijsko zakonodajno zbornico pozdravil in vsem udeležencem želel vsega dobrega minister ontarijske vlade g. Nick Leluk.

Prvi dan je vse udeležence popeljal skozi mesto Hamilton, z ogledom mestne hiše in kulturnih ustanov ter jih po ogledu tovarne Stelco (železni izdelki in izdelava železa, plavži!) odložil na pokušnji vinskih izdelkov pri podjetju „ Andres Wines" v Winoni. Dan je bil zaključen z ogledom nočno razsvetljenih Niagarskih slapov.

Naslednji dan smo obiskali poznane predore pod slapovi in se popeljali z ladjo „Maid of the Mist" čisto pod slapove. Po kosilu na razglednem stolpu je vse udeležence autobus potegnil na ogled mesta Londona s prijetnih kulturnim večerom v poljski dvorani vojnih veteranov, kjer so se vsem pridružili predstavniki različnih etničnih skupin v Londonu.

Drugo jutro smo nadaljevali z ogledom mesta ter končno odrinili na ogled zapornic in parka v poznani „Fanshawe Pioneer Village". Naslednji postanek je bilo mesto Chatham, z ogledom „Chatham-Kent" - muzeja in se končno ustavili na predvečer v Windsorju, kjer so bili prijetno pogoščeni v italjanskemu klubu „Caboto".

V četrtek zjutraj 4. junija, - smo si ogledali Chrysler tovarno avtomobilov in se potem podali v kraj Ruthven na ogled Colasantijevih tropičnih vrtov. Naslednji postanek je bil v kraju Harrow, kjer se bila poiskusja vin v novem kanadsekm podjetju "Colio Wines of Canada". In že se je spet premaknil autobus do Lamingtona, z ogledom Rondeau provincialnega parka. Višek tega dne pa je bil končni postanek v kraju Ridgetown z ogledom šole: College of Agricultural Technology, kjer se učenci teoretično in praktično pripravljajo na umno kmetijstvo. Zelo zanimiv je bil ogled hlevov z domačnimi živalmi in poljskih njiv, kje je bilo pravkar zaključeno sajenje sadik tobaka, paradižnikov, koruze in drugih pridelkov.

V petek zjutraj so nas potegnili v Tillsonburg, kjer smo si ogledali uvozno podjetje „Coyle's Products Ltd." in odpotovali v Ingersoll in dalje v Stratford, z ogledom parka, Stratfordske umetniške galerije, mestne hiše in prostorov Shakespeare festivala, kjer so bili v končnih pripravah za odprtje gledališke sezone. Večer pa nas je vse dohitel že v klubu Concordia v Kitchenerju, kjer so pripravili presenečenje skupine, ki nastopajo na tako imenovanem „Octoberfest".

Zadnji dan potovanja je bil posvečen obisku kitchenerskemu kmečkemu trgu; obisk se je začel že ob pol šesti zjutraj in po zaključku tega, smo odpotovali v Elmira na posebno organizirano turo skozi menonitske naselbine z obiskom v Elori in Fergusu, s končnim ciljem pred Ontarijskim parlamentskim poslopjem v Torontu.

Zelo zanimiva in včasih zelo utrujujoča tura je odkrila nove posebnosti jugovzhodnega Ontaria, ki nudi toliko turističnih in gospodarskih posebnosti in nujnosti vseh vrst!

——Če imaš možnosti in željo spoznati ta kos lepega Ontaria, z naravnimi in gospodarskimi možnostmi, - je sleditev krajev, obiskanih na tem potovanju ena možnost, vaših NOVIH ODKRITIJ Ontaria. Verjemite mi, vaša obzorja se bodo gotovo raztegnila in povečala! Vredno je, da „odkrivate" Ontario in Kanado. (Pridejane slike so v to pomoč in ena slika vedno nadomesti tisoč besed! -dopisnik):

Gdč. M. Ziniak so papagaji razveselili z obiskom na roki.

Blizu Elmire smo prišli na kmetije menonitov.

Menonitski kmetovalci s svojimi konji.

Iz slovenske zgodovine...

B.C. Novak

Gorske pravde

Ko so župani postali v večini dosedanjih pokrajin samo še uradniki fevdalnih gospodov, brez sodnih pravic, nadaljuje Gruden v svoji razpravi **Slovenski župani v preteklosti**, so se vendar le stara kmečka sodišča ohranila v tako imenovanih "Gorskih Pravdah".

Stare navade in običaji, po katerih so se ravnali v vinogradih ali vinskih goricah, v "gorcah" ali "gorah", so bile zapisane v tako imenovanih "gorskih bukvah". Te govoré o gorskih shodih, ali "gorskih pravdah", kamor so se zbrali enkrat, dvakrat, ali trikrat na leto po "vinskih gorah", pod milim nebom vsi svobodni in podložni lastniki in obdelovavci vinogradov, da so se pogovorili o pridelovanju vina in o vseh določbah, ki so bile s tem v zvezi. "Gorske bukve" pa so vsebovale tudi sodne predpise in navajale kazni, če se je kdo pregrešil proti gorskim običajem in predpisom (Gruden, **Slovenski župani v preteklosti**, Ljubljana 1916, str. 60-69).

Gruden o kosezih

Zanima nas še, kaj pravi Gruden o kosezih, za katere uporablja ime **plemičarji.** Takole jih predstavi: "Ko je briksenska škofija v začetku 11. stoletja dobila v posest blejsko okolico, se omenjajo tam mnogi svobodni posestniki, katerih imena dobimo še pol stoletja pozneje, kot Nepokor, Prisnoslav, Vencegoj, Budigoj, Ivan, Preslav, Godeslav, Domoslav itd., a kmalu se te priče slovenskega življenja popolnoma poizgube. In prav isti pojav dobimo tudi v drugih krajih. Kmalu so preostali od svobodnega ljudstva, ki je v večini izgubilo svojo neodvisnost, le še poedinci, skupine ali občine, takozvani **svobodnjaki ali plemičarji** (Freisassen, Edlinge)". (**Slovenski župani**, str. 27). Iz povedanega sledi, da smatra Gruden "koseze" za zadnje ostanke svobodnih kmetov. Taki "Plemičarji" pa so živeli v svojih lastnih kmečkih občinah še na Koroškem, na Štajerskem in na Kranjskem. "Na Koroškem so bivali plemičarji okoli Pokrč in Blažje vasi, kjer je bila naseljena tudi rodbina Edlinger, ki je imela pravico umeščati koroškega Vojvoda; prav tako dobimo plemičarje še v Junski dolini pri Beljaku, pod gradom Landskron in okoli Blatograda. Še sedaj se ohranja na Koroškem devet krajev z imenom "Edling", kar spominja na starodavne naselbine svobodnih kmetov. Na Štajerskem je bila najznamenitejša občina plemičarjev v Teharjih (Edeltum Tüchern) . . . Na Kranjskem so bili plemičarji naseljeni okoli Zagorja, v Križah pri Tržiču, v Žiganji vasi, na Hudem in na Brezjah (župnija Kovor), nadalje pri Radovljici (Zgornji Lipovec) in na Dolgi njivi pod Višnjo Goro. Zemljišča plemičarjev so bila manj obremenjena z davščinami in tlako, kakor drugih podložnih kmetov" (**Slovenski župani**, str. 27-28).

"Ime 'Plemičarji' (Edlinge) pa so ti svobodni kmetje dobili zato, ker so smeli nositi orožje. Po nemškem pravu so namreč le svobodni ljudje smeli nositi orožje in si zahtevati svojo pravico ali z mečem ali pred sodiščem. Pozneje se je iz te pravice napravilo socijalno nasprotje med plemstvom in kmeti, tako da je vsak, ki je hodil oborožen, že veljal za 'plemiča'." (**Slovenski župani**, str. 29.)

Plemičarje pa poveže Gruden tudi z ustoličevalnim obredom. "Iz vsega, kar moremo povzeti iz zgodovinskih virov o plemičarjih, si tudi lahko raztolmačimo, zakaj je prav tak svoboden kmet imel znamenito pravico, da je umestil koroškega vojvodo. Ta pravica je bila združena s posestnikom nekega zemljišča v Pokerčah, ki se je vsled tega navadno imenoval 'knežji kmet' (Herzogbauer) izza 18. stoletja pa se omenja s priimkom 'Edling'". (**SLovenski župani**, str. 29).

Povzetek:

Po Grudnovem mišljenju, so se torej Slovenci naselili v vzhodnih Alpah kot svobodni ljudje, ki so živeli po več družinskih skupinah ali zadrugah. Vsa politična, upravna in gospodarska oblast je izhajala iz zadružnega življenja. Dočim so Slovenci v 9. stoletju pod Franki izgubili svoje kneze in plemensko-rodovne župane, so vendarle ohranili okrožne in vaške župane. V njihovih rokah pa je ostalo tudi slovensko sodstvo. Poslovanje županov je pod Franki dobilo tudi svojo zakonito obliko. Fevdalna ureditev je v drugi polovici srednjega veka županske oblast precej omejila, ni je pa popolno odpravila. Z vstopom v novi vek, so postali župani le še gospodarski uradniki v službi zemljiških gospodov. Skupaj s podložnistvom so izginili leta 1848, tudi te vrste župani, le ime "župan" se je se ohranilo za predstojnika modernih občin, in to do leta 1945., ko je komunistična oblast ukinila tudi to. Kakor so izšli župani iz zadružne organizacije, tako je tudi maloštevilno slovensko plemstvo nastalo iz županov višjih enot (plemenski župani). Kosezi (plemičarji) so svobodni kmetje, ki so ohranili svojo svobodo še v pozni srednji vek. Tak svobodni kmet (plemičar) je tudi ustoličeval koroškega vojvodo in nastopa pri obredu kot preprost kmečki župan. Iz vsega tega pa sledi, da se Gruden ni strinjal s Peskerjevo teorijo o tujerodnih županih, niti z njegovo teorijo o dvo-slojnosti staro-slovanske in staro-slovenske družbe.

O razširjeni rodbini ali zadrugi

Vrnimo se k Malovemu članku "K poglavju starejše zgodovine Slovencev" (Čas, letnik X, 1916; str. 83-100), kjer Mal razpravlja o zgoraj omenjeni Grudnovi knjižici o slovenskih županih v preteklosti. Mal se najprej ustavi ob sporočanju o županih in o zadrugi. Pri tem omenja, da je škoda, da Gruden ni poznal in upošteval novega dela Hrvata dr. Ivana Strohala (**Pravna povijest dalmatinskih gradova**, I, Zagreb, 1913), ki je razvil novo teorijo o zadrugi in županih. Mal pristavlja, da se Grudnova izvajanja o zadrugi in županih v glavnem strinjajo s takrat prevladujočo razlago o staroslovenski zadrugi, kakor jo najdemo tudi pri Poljaku Osvaldu Balzerju ("O Zadrudze słowianskiej", v **Kwartalnik historycsny**, XIII, 1899.). Ker nisem mogel dobiti niti Strohalove knjige niti Balzerjeve razprave, se moram omejiti na to, kar pravi o njih Mal; Balzerjevega dela se Mal dotakne samo mimogrede, ko razpravlja o nastanku besede "župan".

Izgleda, da se tako Gruden kakor Mal strinjata s tolmačenjem, da beseda "župan" izhaja iz Sanskrta, kjer beseda "gop" pomenja "dom", "župan pa toliko kot domačin, ali rodbinski poglavar. Balzer nadalje povdarja, da beseda "župan" pri vseh Slovanih pomenja tistega, ki vlada. To povdari tudi Mal še močneje kot Gruden. "Župan" je torej oni, tako podčrtuje Mal, **ki vlada**, in se je beseda kot njen pomen razširila iz rodbinskega okolja, skozi celo vrsto nižjih dostojanstvenikov tja do vladarja celih gospodstev. Kar zadeva "župane" in zadruge se Mal v glavnem strinja tako s Balzerjem kot z Grudnovimi izvajanji. Mala pa zanima tudi Strohalova teorija, čeprav se z njo ne strinja, jo kritizira in omenja, da se mu zdi v nekaterih pogledih zelo slična Piskerjevim izvajanjem, čeprav zelo verjetno Strohal ni vedel za Piskerja in ga ne omenja v svoji razpravi.

Kaj pravi Strohal? - Strohal zanika, da bi zadruga prevladovala med starimi Slovani. Nastala je verjetno šele po naselitvi na novo ozemlje. Svojo trditev podpre na sledeč način: Za zadružno življenje je potrebno, da ljudstvo doseže višjo stopnjo gospodarskega in pravnega razvoja. O taki stopnji pa ne moremo govoriti pri starih Slovanih, saj take stopnje razvoja še Rimljani niso dosegli. Strohal pobija mnenje, da bi župe oziroma bratstva slonela na skupni nerazdeljeni zemljiški posesti in iz teh naj bi se pozneje razvile rodbinske zemljiške zadruge. Strohal zastopa prav nasprotno mnenje: strogo odmerjena individualna lastnina je obstojala že v prvotni stari domovini. Vladarska oblast nad večjimi ali manjšimi ozemeljskimi enotami se je razvila iz prvotne neomejene očetove oblasti (potestas patris), ki jo poznamo iz rimskega prava in zgodnje rimske zgodovine. Tako Strohal zanika demokratsko-zadružno življenje pri starih Slovanih in povdarja neomejeno oblast njihovih vladarjev ali županov nad ljudstvom. Kakor se je preje oblast Hunov in Obrov naslanjala na surovo silo, tako se je pozneje oblast županov naslanjala na isto silo. Ob tem se Strohal sklicuje na bizantinskega cesarja Leona VI (886-912), ki opisuje tiransko samovoljo slovanskih poglavarjev, in tej samovolji je naprail konec šele njegov oče Vasilij I. (867-886) in tako rešil Slovane brezpravnosti.

Po Strohalu se je zadružno življenje pri Hrvatih razvilo šele ob novi naselitvi v stiku s krščanstvom. Zadruge naj bi se razvile iz cerkvenih bratovščin, v katerih so se zbirali posebno nižji sloji zaradi pravne zaščite in varnosti pred nasilstvom vladarjev in plemstva. Pozneje so te bratovščine izgubile svoj verski značaj, ter so postale upravne ustanove. Vsaka taka ustanova je obsegala ozemlje ene župnije pod enim duhovnikom. Tako je iz župnije nastala "župa" in iz župnika je nastal "župan". Strohal se je zavedal, da ta razlaga ne bo držala na jugu za pravoslavne Slovane, nakazal pa je zanje drugačen razvoj. Na jugu so nastale zadruge šele pod Turki, ki za pravni red v deželi niso skrbeli. Ker se je tam ohranil še nekak spomin na krvno zvezo med člani bratstva, so se ponovno trdneje povezali kot člani bratstva in so si tako med seboj uredili medsebojno pomoč glede sodnih in upravnih poslov. Vsako bratstvo je tudi vzdrževalo cerkveno skupnost po kateri se je imenovalo. Tako so nastale zadruge na jugu iz teh samoohranjevaln ih bratstev, slično kot med Hrvati iz cerkvenih bratovščin.

Prvo, s čimer se Mal ne strinja je Strohalova trditev, da so bili župani neomejeni tirani nad svojim ljudstvom. Temu nasproti prikaže Mal nekako demokratsko idilo staroslovanskega zadružnega življenja. Takole pravi: "Seveda je verjetno, da so prvotno prosto voljeni župani hoteli postati neomejeni vladarji ljudstva. Toda niso šele Bizantinci ali domači kralji omejili oblasti županov, marveč se je ljudstvo samo lahko uprlo taki samovolji in omejilo njihovo moč in oblast. To vrhovno oblast je ljudstvo s tako razvitim družinskim življenjem, kot so bili stari Slovani, lahko pogrešalo. Zadruga je, vsaj v miru, dovolj nadomeščala državo. Čim nepopolnejša je pri kakem narodu družinska organizacija, tem bolj zrela je njegova državna oblika in narobe. Pri pokristjanjenju je mogoče tudi duhovščina vplivala na pokornost ljudstva, vendar knez je moral obljubiti pravičnost in potrditi svojo vero. Ako bi Strohal poznal obred umeščenja koroškega vojvode, bi ne trdil, da je vsa državna oblast obstojala izključno le na volji vladarjevi in da župani ter svobodni kmet ni imel nobene besede." (Čas, X., 1916; str. 85).

S tem, da se je Mal postavil na stališče demokratskega zadružnega življenja pri starih Slovanih, je moral seveda dokazati, da je Strohal napačno razumel bizantinskega zgodovinarja Prokopija, če ga ni celo namenoma potvoril. Strohal namreč slika Stare Slovane "kot divje in nebrzdane ter nezmožne za vsako skupno in zadružno življenje". To svojo trditev Strohal opira na Prokopijev opis starih Slovanov s tem da prevede grški izraz: "demokratia" v anarhijo. Tako je Strohal ponaredil Prokopijev stavek, ki pravi, da vlada pri Slovanih popolna "demokracija", v trditev da vlada pri Slovanih popolna "anarhija". Še več: Strohal je zamolčal Prokopijevo pojasnilo, kaj smatra za "demokracijo". Le nekako mimogrede pa pravi Strohal, v zavesti, da je z zamolčevanjem virov le šel predaleč, da so se ob važnih prilikah Slovani le sestali na posvet. Tukaj zopet, tako Mal nadaljuje, Strohal omejuje javno razpravljanje Slovanov samo na važnejše dogodke, dočim pravi Prokopij čisto jasno, da se je pri starih Slovanih vse vedno javno razpravljalo. Tako Mal zaključuje: "Iz drugih Prokopijevih citatov imamo dovolj dokazov, da je bilo življenje starih Slovanov urejeno po gotovih obče priznanih normah in zakonih in nikakor ni vladala kaka anarhija (Čas, X, 1916; str. 86).

Malovo stališče o zadrugi je isto, kot ga je nakazal v svojem članku pred sedmimi leti (Čas, III, 1901; str. 378). V glavnem se strinja z Grudnom, vendar ponovno opozarja, da moramo biti previdni, ko beremo in prevajamo latinske in nemške vire. Takole pravi o zadrugi in virih: "Zato je tudi dr. Gruden mnenja, da je zadruga naš domač pojav, ki ga ni vsilila šele tuja sila ali gospodarska potreba; ravno v krajih, ki so bili nemškemu vplivu najmanj izpostavljeni, se je zadruga najdalje ohranila. Vendar pri izrazih kot "communis, conviva, socius, ne smemo vselej misliti na člane zadruge" (istotam, str. 87). Izraza: "gospodarske potrebe", in "nemški vpliv" se nanašata na Grudnovo in Malovo zavrnitev že omenjenih izvajanj Alfonsa Dopscha, profesorja zgodovine na Dunajski univerzi, ki je trdil v svoji razpravi: **Die ältere Social- und Wirtschaftsverfassung der Alpenslowenen** (Weimar, 1909), ki trdi, da "zadruge" niso nič tipično slovanskega, temveč jih najdemo tudi med Nemci kot na Tirolskem ali v Gornji Avstriji in drugod, kot med drugimi neslovanskimi narodi; in kjer so, so nastale iz gospodarske potrebe.

Ontario

STANDING COMMITTEE ON ADMINISTRATION OF JUSTICE

BILL 68—THE METROPOLITAN POLICE FORCE COMPLAINTS PROJECT ACT, 1981

The Standing Committee on Administration of **Justice se bo sestal za razpravljanje predloga 68**, zakona za ustanovitev in upravljanje predloga Torontske Metropolitanske **Občine za izboljšanje načina zaslišanj pritožb** članov občestva proti policijskim organom metropolitanske policije. Z zaslišanji bodo začeli v torek 22. septembra 1981 v posvetovalni sobi štv 1. zakónodajnega poslopja, Queen's Park, Toronto, Ontario.

Odbor (Committee) vabi vse, naj predlože tozadevne spisane spomenice posameznikov, skupin in organizacij, ki žele spregovoriti o zgoraj imenovanem predlogu. Spomenice morajo biti vložene pri tajniku odbora (Clerk of the Committee) ne kasneje kot v petek, 11. septembra 1981. Zahteve za ustne predložitve tozadevnih spomenic morajo bite predložene naravnost na tajnika odbora, če hočejo, da jih bo odbor upošteval.

Tiskanice v angleškem besedilu o Predlogu je možno dobiti v Knjigarni ontarijske vlade, 880 Bay Street, Toronto, Ontario M5S 1Y8, ali če jih naročite po pošti na naslovu: Publications Centre, 880 Bay Street, Toronto, Ontario M5S 1Y8, 416/965-6015.

RICHARD TRELEAVEN, Q.C., M.P.P.
Chairman

A. SMIRLE FORSYTH
Clerk of the Committee

Room 1502, Whitney Block
Queen's Park
Toronto, Ontario M7A 1A2
416/965-6834

Tajčmanič
SLOVENSKI PISATELJ - NOVINAR

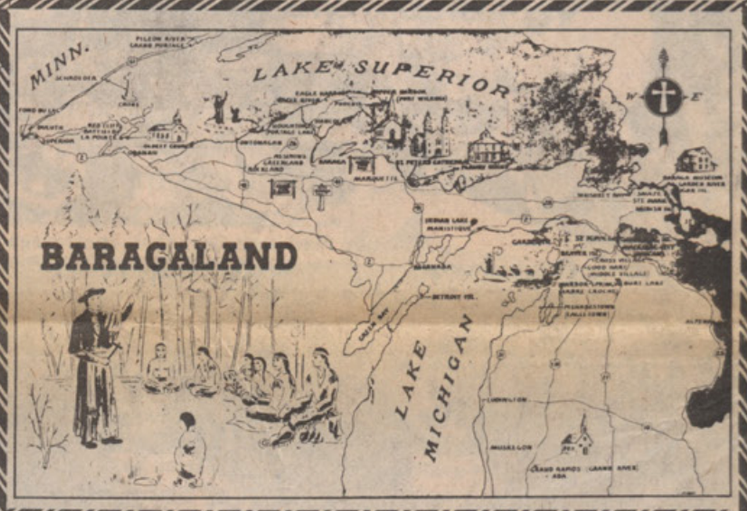

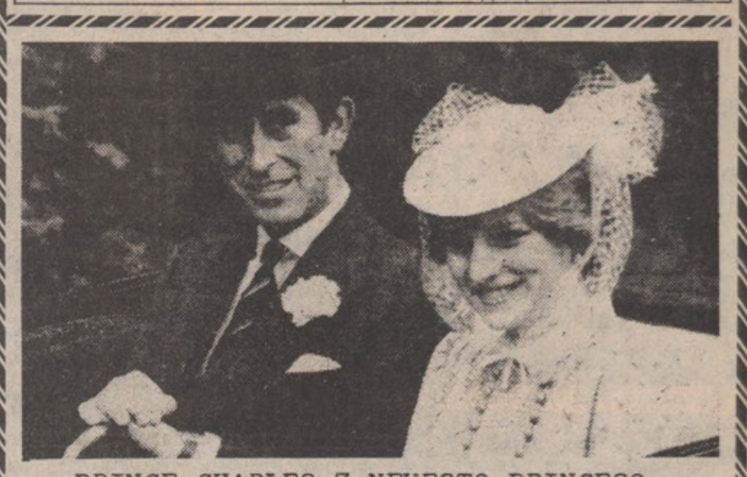

PRINCE CHARLES Z NEVESTO PRINCESO

Nove kanadske znamke

NIAGARSKI SLAPOVI Z REKO